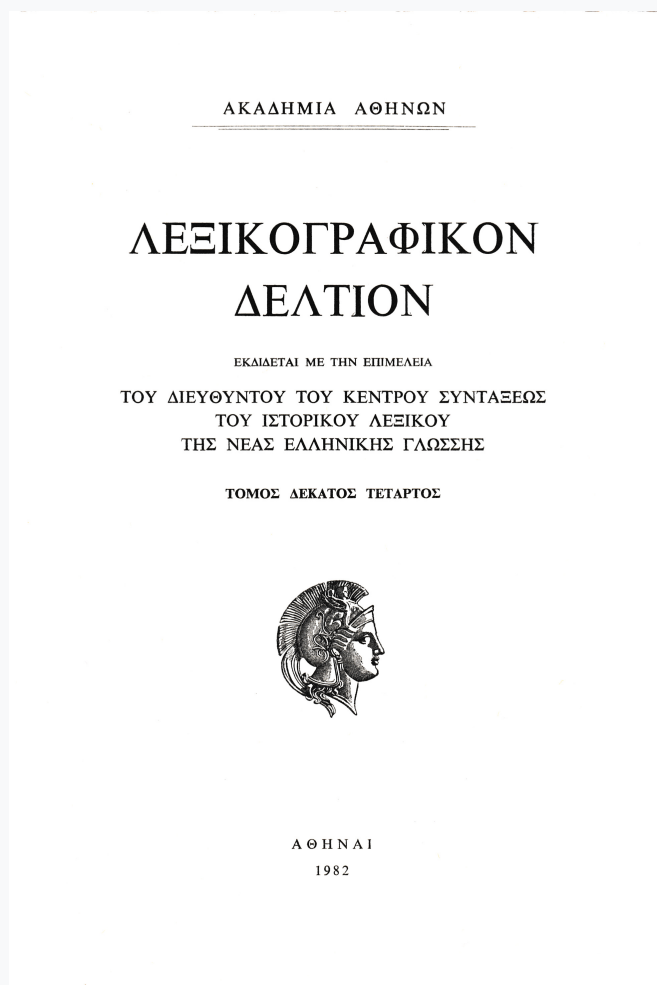

Lexicographic Bulletin

Vol 14 (1982)

Lexicographic Bulletin

Τὰ ἐπαγγελματικά, σκωπτικά καὶ τοπικά ἐπώνυμα
τῆς Βλάστης τοῦ νομοῦ Κοζάνης

Stavros G. Katsouleas

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ

1982

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

BULLETIN LEXICOGRAPHIQUE

14 (1982)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ

1982

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1

Διευθυντής : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ

ACADÉMIE D'ATHÈNES
CENTRE DE RÉDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)

129, Bd Sygrou - 1, rue V. Dipla. Athènes

Directeur : DÉMÈTRE A. KRÉKOUKIAS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια</i> : 'Αρχαιοπινῆ στοιχεῖα στὸ ἀγροτοποιο- μενικὸ λεξιλόγιο τῆς Λήμνου.....	5- 19
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια</i> : 'Αρχαιοπινῆ ὀνόματα φυτῶν στὸ γλωσ- σικὸ ἰδίωμα τῆς 'Ικαρίας.....	21- 26
<i>Χριστοφόρου Γ. Χαραλαμπάκη</i> : Τὸ πρόβλημα τῶν ἰδιωματικῶν στοιχείων στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.....	27- 51
<i>Christoph Charalambakis</i> : Forschungsbericht über die sprach- wissenschaftlichen Studien in Griechenland (1971-1980).	53- 85
<i>'Αγαπητοῦ Γ. Τσοπανάκη</i> : 'Ετυμολογικά.....	87- 99
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου</i> : 'Ο Γλωσσικὸς "Ατλας τῆς 'Ελλάδος. Νέοι προσανατολισμοί.....	101-121
<i>'Αναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου</i> : Τὸ οὐσιαστικὸ καὶ τὸ ρῆμα στὴν ποίησι τοῦ Κ. Π. Καβάφη.....	123-141
<i>'Ελευθερίας Γιακουμάκη</i> : 'Η γλῶσσα τῆς «'Οδύσσειας» τοῦ Ν. Καζαντζάκη.....	143-167
<i>Σταύρου Γ. Κατσουλέα</i> : Τὰ ἐπαγγελματικά, σκωπτικά καὶ τοπικά ἐπώνυμα τῆς Βλάστης τοῦ νομοῦ Κοζάνης.....	169-194
<i>'Αγγέλου Γ. 'Αφρουδάκη</i> : 'Απὸ τὸ τοπωνυμικὸ τῆς ΒΔ. Γορτυνίας	195-240
<i>'Αντωνίου Μπουσμπούκη</i> : Σύνταξι τοῦ ἄρθρου μὲ ἐπιρρήματα στὴ νέα 'Ελληνικὴ καὶ τὴν 'Αρωμουνικὴ (Κουτσοβλαχικὴ).....	241-242
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου</i> : 'Η σημερινὴ γλωσσικὴ κατά- στασι στὸ νομὸ Πιερίας.....	243-254
<i>'Αναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου</i> : 'Η φύσι τοῦ λεκτικοῦ συμβόλου	255-262
<i>Κώστα Καραποτόσογλου</i> : 'Ετυμολογικὰ ἀνάλεκτα.....	263-288
'Εκθεσι διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς 'Εταιρείας τοῦ ἔτους 1980.	289-298

ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΚΩΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ¹

Ἡ ἔρευνα ἔφερε στὸ φῶς χίλια (1000) περίπου βλαστιώτικα ἐπώνυμα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ τριακόσια δέκα ἕξ (316) εἶναι ἐπαγγελματικά, σκωπτικά καὶ τοπικά. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ φανεῖ μεγάλος, ἂν μάθει κανεὶς ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Βλάστης στὴν τελευταία ἀπογραφή² τοῦ 1971 ἦταν μόλις 434 κάτοικοι. Οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν σὰν ἐπαρκὴς πηγή γιὰ τὴν ἔρευνα τῶν ἐπωνύμων ὁποιοῦ-δήποτε τόπου. Γιὰ τὴ Βλάστη ὅμως ὑπάρχει εὐτυχῶς ἀκόμα τὸ σπουδαῖο ἀρχεῖο τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τὸ πολὺ πλουσιότερο ἀρχεῖο τῆς Κοινότητος³. Τὴ συλλογὴ τῶν ἐπωνύμων συμπλήρωσε ἡ ἔρευνα σὲ χειρόγραφα, περιοδικά, μονογραφίες ποὺ ξεπερνοῦν τὴ μιὰ εἰκοσιπεντάδα ἀπὸ τὴ Βλάστη καὶ τὸ Βορειοελλαδικὸ χῶρο γενικότερα.

Κατὰ τὸ Διονύσιο τὸ Θράξα⁴ «Ἐπώνυμόν ἐστι, ὃ καὶ διώνυμον καλεῖται, τὸ μεθ' ἐτέρου κυρίου καθ' ἓν λεγόμενον, ὡς ἐνοσίχθων ὁ Ποσειδῶν καὶ φοῖβος ὁ Ἀπόλλων», καὶ πρὸ κάτω διαβάζομε «Ἐπώνυμόν ἐστι δύο ὀνόματα καθ' ἑνὸς τεταγμένα, ὧν τὸ μὲν κύριον, τὸ δ' ἐπίθετον δύναμιν ἔχον κυρίου...».

Σήμερα ἐπώνυμο λέμε τὸ δεύτερο ἐκεῖνο διακριτικὸ ὄνομα ποὺ πᾶει πλάι στὸ ἀτομικὸ τοῦ καθενός. Εἶναι γέννημα τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης τῶν καιρῶν μας. Ἔτσι ἀποφεύγει κανεὶς τὴ σύγχυση ἀνάμεσα στ' ἄτομα τοῦ στενοῦ του ἢ εὐρύτερου περιβάλλοντος.

Γιὰ τὴν ἀξία τῆς συλλογῆς καὶ μελέτης τῶν ἐπωνύμων τί νὰ πῶ; Ἔχουν πεῖ τόσα, τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι Ἕλληνες καὶ ξένοι γλωσσολόγοι: Ὁ Νικ. Ἀνδριώτης⁵, ὁ Δικ. Βαγιακάκος⁶, ὁ Παν. Λορεντζάτος⁷, ὁ Σίμ. Μενάρδος⁸, ὁ Μαν.

1. Ἀνακοίνωση μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Τὰ ἐπώνυμα τῆς Βλάστης Κοζάνης» εἶχα κάνει στὸ Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χῶρου (Καστοριά 13-15 Ἀπριλίου 1978), ποὺ δυστυχῶς τὰ πρακτικά του δὲν ἔχουν μέχρι σήμερα δημοσιευτεῖ.

2. Λεξικὸν τῶν Δήμων, Κοινοτήτων καὶ Οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος, Ἐθν. Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1974.

3. Περιλαμβάνει τὰ μητρῶα ἀρρένων ἀπὸ τὸ 1862 μέχρι σήμερα.

4. Διονυσίου Θραξός, *Ars grammatica*, Lipsiae 1883, σ. 238.

5. Ἀνδριώτης, Μορφολογία νεοελλ. ἐπωνύμων, σ. 187-206. Τοῦ ἴδιου, *Metronymica*, σ. 192-199. Τοῦ ἴδιου, *Familiennamen*, σ. 170-176. Τοῦ ἴδιου, *Νεοελληνικά ἐπώνυμα*, σ. 394-400.

6. Βαγιακάκου, Ἀνθρωπωνύμια, σ. 145-369. Τοῦ ἴδιου, Ἑκκλησ. γλῶσσα, σ. 195-245.

7. Λορεντζάτου, Κεφαλλήνων ὀνόματα, σ. 27-34. Τοῦ ἴδιου, Τὰ παρατσούκλια, σ. 111-117. Τοῦ ἴδιου, Παρωνύμια, σ. 40-71.

8. Μενάρδου, Ὄνόματα Κυπρίων, 257 κέξ.

Τριανταφυλλίδης, ὁ Γεώργ. Χατζιδάκις¹, ὁ Hein. Moritz². Πάντως γεγονόσ ἀναμφισβήτητο εἶναι ὅτι οἱ ἐπωνυμικῆς ἔρευνες δύνουν καίριες λύσεις σέ προβλήματα γλωσσικά, ἱστορικά, κοινωνικά.

Ἐπὶ τὸ σύνολο τῶν βλαστιώτικων ἐπωνύμων μελετιοῦνται μὲ τὴ σειρά μόνο τὰ ἐπαγγελματικά, τὰ σκωπτικά καὶ τὰ τοπικά ἐπώνυμα:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

Ἡ προσφώνηση τῶν ἀνθρώπων ἀρχικά μὲ τὸ βαφτιστικό τους ὄνομα καὶ ἀργότερα μὲ τὸ πατρωνύμιο ἢ πατρωνυμικὸ ἢ — σπάνια — μητρωνυμικὸ τους ἐπώνυμο δὲν πετυχαίνει ἀρκετῆς φορές νὰ διαλύσει τὴ σύγχυση καὶ νὰ ξεχωρίσει ὀλότελα τὰ ἄτομα ποὺ τυχαίνει νὰ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα. Ὁ λαὸς ὅμως ἀγαπάει τὴ σαφήνεια. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀνάγκη νὰ διακρίνει τὰ ὁμώνυμα ἄτομα. Ἀναζητᾷ τὴ λύση καὶ δὲ δυσκολεύεται νὰ τὴ βρεῖ. Τοῦ ἔρχεται σχεδὸν ἀβίαστα. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γραμματικοῦ ἢ τοῦ χαλκιᾶ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τίτλος τοῦ ἀναγνώστη ἢ τοῦ παπᾶ, τὸ πολιτικὸ ἀξίωμα τοῦ καντζελέρη εἶναι στοιχεῖα χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸ τοῦ ἀτόμου στὴ μικρὴ κοινωνία τῆς Βλάστης. Πλάι λοιπὸν στὸ βαφτιστικὸ καὶ στὸ ἐπώνυμο μπαίνει σὰν ἀναγκαῖο διαφωτιστικὸ συμπλήρωμα τὸ ἐπάγγελμα ἢ ὁ τίτλος ἢ τὸ ἀξίωμα, δηλ. στὸ «Μπούσιου Χατζηκωνσταντίνου» μπαίνει τὸ ἐπάγγελμά του «Γραμματικὸς» καὶ στὸ «Στέργιου Σίμου» ὁ τίτλος του «Ἀναγνώστης». Ἔτσι ἀκριβῶς βρίσκονται στὰ ἀρχεῖα τῆς Βλάστης. Ἀντιπαλεύουν ἀναμεταξύ τους — ἐπώνυμο-ἐπάγγελμα — τὸ ποῖο θὰ νικήσει. Καὶ δὲν εἶναι λίγες οἱ φορές ποὺ τὸ ἐπώνυμο νικιέται. Κανεὶς πιά δὲ θυμᾶται ποῖο ἦταν τὸ ἀρχικὸ ἐπώνυμο τοῦ βλαστιώτη Ἀσβεστᾶ ἢ τοῦ Σαμαρᾶ ἢ τοῦ Χαλκιᾶ, ἔχει ξεχαστεῖ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ καὶ τοῦτο: Τὰ περισσότερα ἐπαγγελματικά δὲν ἔχουν «εὐστάθεια». Μποροῦν στὸ στόμα τοῦ ἐξαγριωμένου συντοπίτη, ποὺ τονίζει μὲ ἔντονες χειρονομίες τὰ ἐπαγγελματικά ἐπώνυμα π.χ. τοῦ Βαῖνᾶ ἢ τοῦ Χαλκιᾶ, νὰ μεταπέσουν στὴ συγγενικὴ κατηγορία τῶν παρωνυμίων. Σήμερα μάλιστα, ποὺ οἱ κοινωνικῆς δομῆς ἔχουν ἀλλάξει τόσο ριζικά, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἔχουν μέσα τους κάτι τὸ ὑποτιμητικό. Τὰ ἐπαγγελματικά ἐπώνυμα ἔχασαν τὸ οὐσιαστικὸ τους περιεχόμενον ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἔσβησαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ βαῖνᾶ, τοῦ τσικριᾶ, τοῦ σαμαρᾶ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡ σύγχρονη ἐποχὴ μας δημιούργησε καινούρια ἐπαγγέλματα ποὺ θεωροῦνται ἀξιοπρεπῆ. Ἡ καθολικὴ στροφὴ στὰ γράμματα ὀδηγεῖ σίγουρα σ' αὐτά. Σὲ πανελλήνια κλίμακα βλέπομε τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀντικατάσταση τῶν ταπεινῶν ἐπαγγελματικῶν ἐπωνύμων ἢ τὴν ἀλλοίωσή τους μὲ τὴν προσθήκη τῶν καταλήξεων -άδης, -ίδης, -πουλος. Γιὰ παράδειγμα θὰ ἀναφέρω τὸ γνωστὸ βλαστιώτη Ἀκαδημαϊκὸ Ἀντώνη Κεραμόπουλο ποὺ ἔλλαξε τὸ πατρικὸ του ἐπώνυμο Κεραμάρης (= κεραμιδᾶς). Τὰ ἐπώνυμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς τὰ κατατάσσομε ὡς ἑξῆς:

1. Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία ΜΝΕ 2 (1907) 522-531 καὶ ἄλλοῦ.

2. Hein. Moritz, Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten, τόμ. 1-2, Landshut 1896-1898.

α) Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικά ἀπὸ κοινὰ ἐπαγγέλματα :

Ἄσβεστᾶς ¹, ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ἢ πουλάει ἄσβέστη.

Βαϊνάς ², ὁ βαρελάς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει τὰ βαγένια τοῦ νερόμυλου.

Γραμματικός ³, ὁ γραμματέας.

Γύφτος ⁴, ὁ σιδεράς, συνήθως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σιδεραῖ στοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἐξασκοῦσε μιὰ κάστα ἀνθρώπων ποὺ λέγονταν γύφτοι. Τὸ ἐπάγγελμά τους αὐτό, τὸ πάρα πολὺ ταπεινὸ, γίνονταν ἀρχικὰ παρατσούκλι καὶ ἀρκετὲς φορές περνοῦσε ἁμαλὰ στὴν κατηγορία τῶν ὑποτιμητικῶν ἐπωνύμων ⁵. Ἡ ἐτυμολογία τῆς μεσαιωνικῆς λέξης γύφτος ἀνάγεται στὸ ἀρχαῖο ἔθνικὸ Αἰγύπτιος ⁶.

Δαδάς, αὐτὸς ποὺ κόβει τὸ δαδί, δηλ. σκίζεσ ἀπὸ πεῦκα.

Ζωγράφος ⁷, ἐκεῖνος ποὺ ζωγραφίζει.

Καλενδέρης - Καλινδέρης, αὐτὸς ποὺ εἶχε τὴ φροντίδα νὰ γράφει χρονολογικὰ τὶς ἐμπορικὲς πράξεις στὸ «βιβλίον ταμείου», λατ. *calendarium* > ἰταλ. *calendario*, κοιν. καλαντάρι.

Κάλφας ⁸, αὐτὸς ποὺ βοηθάει τὸν ἀρχιμάστορα, ἰδιαίτερα τὸν τσαγκάρη ἢ τὸ ράφτη.

1. Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων 77.

2. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὰ περισσότερα ἐπαγγελματικὰ ἐπώνυμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἔχουν μιὰν ἀπόχρωση ὑποτιμητικὴ, ἔτσι ποὺ ἀβίαστα μποροῦμε νὰ τὰ κατατάξουμε καὶ στὴν κατηγορία τῶν παρωνυμίων. Προσωπικὴ ἐπιτόπια ἔρευνα ἐπιβεβαίωσε ὅτι τὸ Βαϊνάς δόθηκε κάποτε σὰν παρατσούκλι σὲ Βλαστιώτη μαραγκὸ ποὺ ἔφτιανε βαγένια. Βλ. καὶ Κουκουλέ, Οἰκονομικά 241. ΧΛΑ 3479, 24. Κρεκούκια, Τριφυλίον ἐπωνυμῖαι 35.

3. Σταμνόπουλου, Βόλτες 243: «Δὲν πιστεύω νάναϊ ἀπὸ ἐπάγγελμα». Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία 525: «Γραμματικός... ἐκ τῆς ἐνασχολήσεως τοῦ καθόλου βίου». Εἶναι ὀλοζώντανη ἀκόμα ἢ παράδοση στοὺς κατοίκους τῆς Βλάστης (ἀπ' τὴ συλλογὴ μου). Κεραμοπούλλου, Ἀρχιερ. ἐπιστολὴ 20. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 176 κ.ά.: Στὴν τελευταία μελέτη ὑπάρχει κλασσικὴ περιπτώση ἐξέλιξης ὀνοματοθεσίας σὲ ἄτομα τῆς ἴδιας οἰκογένειας, ἀλλὰ σὲ διαφορετικὴ χρονικὴ στιγμή. Ἔτσι κάποιος ξένος ἀπ' τὸ χωριὸ Ζέρμα, ποὺ ἐγκαθίσταται στὴ Βλάστη παίρνει τὸ τοπικὸ ἐπώνυμο «Ζερμοτινός» (ἔγγραφο 12-10-1791). Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἔφτασε τρεῖς φορές προσκυνητὴς στὴν Ἁγία Πόλη καὶ τὸ βαπτιστικὸ του ἦταν «Κώστας», πῆρε σὰν ἐπώνυμο τὸν ἐκκλησιαστικὸ τίτλο «Χατζηκώστας» (ἔγγραφο 20-5-1795) καὶ στὴ συνέχεια σὲ πτώση γενικῆ τὸ ἐπώνυμο «Χατζηκωνσταντίνου». Τέλος ἐπειδὴ ἔγινε γραμματέας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, πῆρε τὸ ἐπαγγελματικὸ ἐπώνυμο «Γραμματικός» (ἔγγραφο 31-10-1824). Τσίρου, Βλάστη 132: «Γραμματεὺς τοῦ Μουχτάρ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων στὰ 1793-1807. Ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Γραμματέως πῆρε καὶ τὸ ἐπώνυμο Γραμματικός». Κρεκούκια, Τριφυλίον ἐπωνυμῖαι 39.

4. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 182. Κρεκούκια, Τριφυλίον ἐπωνυμῖαι 35.

5. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 48.

6. Georgakas, Ethnikon Γύφτος 156-161. Βαγιακάκου, Ἀνθρωπωνύμια 253-257. Κριαρᾶ, Λεξικὸ στὴ λ.

7. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 112. Οἱ Μπούτουρας καὶ Ψάλλτης γράφουν ὅτι τὸ ὄνομα προέρχεται ἀπὸ ἐπώνυμο βυζαντινὸ. Βλ. καὶ Θωμόπουλου, Συμιακὰ ἐπώνυμα 175. Χαβιαρᾶ, Συμιακὰ 168.

8. Χαβιαρᾶ, Συμιακὰ 167.

*Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης*¹, ὁ σέμπρος, λατ. *compascuarius*.

*Κεραμάρης - Κιραμάρης*², ὁ κεραμιδᾶς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει κεραμίδια.

*Κεραμόπουλος*³, ὁ κεραμιδᾶς.

*Κουιμιτζής*⁴, ὁ χρυσοχόος, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη *kuyumeu*.

*Λαδᾶς*⁵, ὁ ἔμπορος λαδιοῦ.

*Μπαζβανᾶς*⁶, ὁ νυχτοφύλακας, ἀπὸ τὶς συνώνυμες τουρκικὲς λέξεις *pasban* ἢ *pasvant*.

Μπακαλάκης, ὁ μπακάλης, τουρκ. *bakkal*.

*Μπογιατζής - Μπουγιατζής*⁷, αὐτὸς ποὺ βάφει, τουρκ. *boyacı*.

*Μυλωνᾶς*⁸, ὁ ἰδιοκτήτης μύλου.

Παπουτσής, αὐτὸς ποὺ κάνει παπούτσια.

Πεταλᾶς, ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει πέταλα.

Πηγαδᾶς, αὐτὸς ποὺ ἀνοίγει πηγᾶδια.

Ραπτογιάννης - Ραφτογιάννης, ὁ Γιάννης ποὺ ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ράφτη.

Ροκάς - Ρουκάς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει ρόκες.

*Σαμαρᾶς*⁹, ἐκεῖνος ποὺ κάνει σαμάρια.

*Σαράτσης*¹⁰, ὁ δερματέμπορος, ὁ τσαρουχᾶς καὶ αὐτὸς ποὺ φτιάχνει τὰ χάμουρα τῶν ἀλόγων. Τὸ ἐπώνυμο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀραβοτουρκικὴ λέξη *saraḥ*, ποὺ ἔχει τὶς παραπάνω σημασίες.

*Σιμιτζής - Σιμιτσής*¹¹, ὁ κουλουράς, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη *simitçi*.

1. Κεραμοπούλου, Κουτσόβλαχοι 103.

2. Κιραμαργιὸ στὰ κουτσοβλάχικα λέγεται τὸ κεραμιδοποιεῖο: Βλ. καὶ Νικολαΐδου, Λεξικὸ 219. Ἀμάντου, Σύμμεικτα 89.

3. Ὁ Ἄντ. Δ. Κεραμόπουλος, γιὸς τοῦ κεραμιδᾶ Κεραμάρη, ἔλλαξε τὸ ἐπώνυμο σὲ «Κεραμόπουλος». Βλ. Τσίρου, Βλάστη 82.

4. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 214. Στ. Μάνεση, Τροπὴ τῶν συμφώνων ΤΣ καὶ ΤΖ εἰς Σ καὶ Ζ εἰς τὰ νότια ἰδιώματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς, Λεξικογραφικὸν Δελτίον 10 (1965) 141. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 116.

5. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 112. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 78. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 36.

6. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 213. Δημητριάδου, Λεξικόν. ΧΙΛ 1026, σ. 19 ἀπ' τὸν Κολινδρὸ τῆς Μακεδονίας.

7. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 78: «Πογιατζής» ἐπαγγελματικό.

8. Ἐπίσης, Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 112. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 78. Τριανταφυλλίδη, Νεοελλ. Γραμματικὴ 204. Βλ. καὶ Λορεντζάτου, Παρωνύμια 40. Χούμη, Ὄνόματα Χίων 547. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 36.

9. Ἀνδριώτη, Ἐπώνυμα 201. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128. Τσάρα, Ἡμερολόγιο 307. Τσίρου, Βλάστη 196: «Σαμαρᾶς Ἀναστάσιος σαγματοποιός». ΧΛΑ 3358, σ. 6. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 36.

10. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 183. Κουκουλέ, Νεοελλ. ἐπίθετα 218. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

11. Βασδραβέλλη, Ἀρβανιτοκρατία 425. Κεραμοπούλλου, Ἀρχιερ. ἐπιστολὴ 17. Δικ. Βαγιακάκου, Περιοδικὸ Ἱστορία 37 τοῦ 1971. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 202.

Σιντουκάς, αὐτὸς ποὺ κάνει σεντούκια, μπαούλα παλαιϊκά, τουρκ. sandık.

Σκάφας¹, ἴσως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει σκάφες, ὁ σκαφάς, μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου.

Σχόλαρχος², ὁ διευθυντὴς σχολαρχείου.

Ταβάκης - Ταμπάκης, ὁ βυρσοδέψης, τουρκ. tabak.

Τζικριτζής - Τζικριτσής - Τσικριτζής - Τσικριτσής³, αὐτὸς ποὺ κάνει τσικρικία, ἀνέμες, τουρκ. rikrik.

Τουφεξής⁴, ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ὄπλα, τουρκ. tüfekçi.

Τράμπας⁵, ὁ μεσίτης, τουρκ. trampa = ἀνταλλαγή.

Τσικρικάς, ὁ κατασκευαστὴς τσικρικιῶν.

Τσικρικάς, ἐδῶ ἔχομε ἀνεβασμένον τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα.

Φέσας⁶, πιθανὸν νὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ἢ πουλάει φέσια, ὁ φεσάς, μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα. Προέρχεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη fes.

Χαλκιάς⁷, ὁ χαλκωματάς, ὁ σιδεράς, ὁ Χαλκεύς > Χαλκέας > Χαλκιάς.

Χλιαράς, αὐτὸς ποὺ κάνει τὰ κουτάλια.

β) Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ τίτλους καὶ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα :

Ἀναγνώστης⁸ - Ἀναγνώστου, ὁ βοηθὸς τοῦ παπᾶ καὶ τοῦ ψάλτη.

Δερβίσης⁹, ὁ μωαμεθανὸς καλόγερος, τουρκ. derviş.

Παπὰς¹⁰, ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν ἄλλα εἴκοσι πέντε (25) ἐπώνυμα, μιὰ καὶ σὰν πρῶτο συνθετικὸ ἔχουν τὴ λέξη «παπάς»: Παπαγεωργίου - Παπαγιαννάκης - Παπαγιάννης - Παπαδημητρίου - Παπαδημητρίου - Παπαδιάς

1. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 197. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 204.

2. Τσίρου, Βλάστη 175: «Γεώρ. Σχολάρχης, καθηγητὴς τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, πρώην Γεώργ. Κωνσταντινίδης».

3. Σίγουρα θὰ ἔκανε τσικρικία, ἀνέμες. Τὸ ἐπώνυμο προέρχεται ἀπὸ τὴν τούρκικη λέξη rikrik (= τόνος) μὲ κατάληξη ci, ποὺ σημαίνει ἐπάγγελμα ἢ ιδιότητα. Κανονικὰ λοιπὸν τὸ ἐπώνυμό μας θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκούγεται «Τσικριτζής» μιὰ καὶ ὑπάρχει κ πρὶν ἀπ' τὸ τσ (βλ. ἐπώνυμο Τουφεξής), καὶ ὄχι Τσικριτσής ἢ Τσικριτζής. Προσαρμόστηκε ὅμως ἀναλογικὰ μὲ τὰ τόσα πολλὰ σὲ -τζής νεοελληνικὰ ὀνόματα: βιολιτζής, καφετζής, καταφερτζής, λυρατζής, μπογιατζής, ταξιτζής, χαλβατζής, ψιλικατζής.

4. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 182. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 79. Φιλήντα, Γραμματικὴ 175. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 227. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμιαί 35.

5. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128: «Τριάμπας = ὁ μεταπωλητὴς ζώων».

6. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 182. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 239.

7. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 182. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 165. Βλ. καὶ Γεωργιάδη, Μοσχόπολις 43: «Χαλκεύς». Χούμη, Ὄνόματα Χίων 546: «Χαρκιάς» καὶ σ. 547: «Χαλκιάς». Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 242.

8. Γριτσοπούλου, Βαπτιστικὰ 359. Ζαφειρίου, Βαπτιστικὰ Σάμου 90. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 79. Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα 109. Σιγάλα, Συρίων Βαπτιστικὰ 191. Χατζιδάκι, Ἀναλογικὰ μεταβολαί 10.

9. Λορεντζάτου, Περωνύμια 48.

10. Σταμνόπουλου, Βόλτες 302: Ἐπώνυμο ἀπὸ τιμητικὸ τίτλο.

- Παπαδούκας - Παπαζήσης - Παπαθεόδωρος - Παπαθόδωρος - Παπαθωμάς - Παπαϊωάννης - Παπαϊωάννου - Παπακώστας - Παπαλάμπρος - Παπαμήλιος - Παπαμιχαήλ - Παπαμπάλτους - Παπαπαράσχος - Παπαπαράσχου - Παπαπούλιος - Παπαπούλιου - Παπασλιάρας - Παπατριαντάφυλλος - Παπαχορής.

Χατζηγιάννης¹, στην κατηγορία αυτή ανήκουν άλλα δέκα έφτά (17) επώνυμα με πρώτο συνθετικό τη λέξη «χατζής»: Χατζηδέλεκας - Χατζηδημήτρης - Χατζηκωνσταντής - Χατζηκωνσταντίνου - Χατζηκώστας - Χατζηλέλεκας - Χατζημίχος - Χατζημίχου - Χατζηνέγκουρας - Χατζηνίγκουρας - Χατζηνησιώτης - Χατζησαφάρικας - Χατζησιαφάρικας - Χατζηστέργιος - Χατζηφαρίκας - Χατζηφαρμάκης - Χατζόπουλος.

Χατζής², τουρκ. *haci* = προσκυνητής.

γ) **Επώνυμα επαγγελματικά από αξιώματα πολιτικά ή στρατιωτικά:**

Βέης-Μπέης³, ό ήγεμόνας, τουρκ. *bey*.

Δούκας⁴, ό ήγεμόνας, λατ. *dux*.

Καντζεζέρης⁵, ό αρχιγραμματέας, προβηγκ. *cancelier*.

Πασάς - Πασιάς, ήταν στρατιωτικό αξίωμα στην Τουρκία και στην Αίγυπτο, τουρκ. *paşa*.

Τοπτζής - Τοπτσίης, ό πυροβολητής, τουρκ. *topçu*.

1. Χατζής ήταν ό τίτλος που έπαιρνε όποιος πιστός έφτανε προσκυνητής ως τους "Αγίους τόπους. Μπορούσε ακόμα να ένωθεϊ σε μια λέξη με το βαφτιστικό ή το επώνυμο του άτομου. Χαρακτηριστικό είναι ό,τι μου ειπε μια αιωνόβια Βλαστιώτισσα γριούλα: «Αμα πάου κι τρίτη φουρά στα "Αγια χώματα, στην "Ωραία "Ιερουσαλήμη, θα γίνου Χατζίνα. Με λιέγι Δέρβα, θα γίνου Χατζηδέρβα». Βλ. το χειρόγραφο μου ΧΙΑ 1081, σ. 148.

2. Γεωργίου, Γέρμα 360. Ζαφειρίου, Έπώνυμα Σάμου 112: «Χατζής... ήτο τίτλος ευγενείας. ή μετάβασις εις "Αγίους τόπους απήτει μεγάλας δαπάνας». Κολίτση, Όνόματα Κυπρίων 80: «Χατζής... εκκλησιαστικόν λειτουργημα». Μπούτουρα, Κύρια όνόματα 115: «Χατζής. Έκ της τιμητικής ταύτης επικλήσεως του επισκεπτομένου τους "Αγίους τόπους». Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 181: «Όταν άρρωστήση ένα παιδί, του αλλάζουν το όνομά του για να μην ποθάνη. Του δίνου ένα όνομα που να βοηθῆ π.χ. Σταμάτης, Σταματούλλα, Χατζής, Χατζηνούλλα». Σταμινόπουλου, Βόλτες 303 («Χατζής... Χατζηλέλεκας». ΧΙΑ 18, σ. 111 (άπ' το Ζαγόρι). Κρεκούκια, Τριφυλίον επωνυμιάι 42.

3. Ζαφειρίου, Έπώνυμα Σάμου 117: «Βέης» επώνυμο από παρωνύμιο. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 57. Μπούτουρα, Κύρια όνόματα 113: «Μπέης. Έκ του τουρκ. τίτλου *bey*». Σταμινόπουλου, Βόλτες 37: «Μπέης και Βέης. Νομίζω πως δέν είναι τ'όνομα από τον τουρκικο τίτλο, αλλά άπ' το μακεδονίτικο και βοιωτ. βαφτ. Πέιος - Μπέης (πρ. και τπν. Πεί στο Γριπονήσι)». Κρεκούκια, Τριφυλίον επωνυμιάι 35.

4. Ό 'Ι. Τσικόπουλος, Αρχείον του Συλλόγου Κοραή 30, δέχεται ότι προέρχεται από το όμώνυμο αξίωμα. Οί Βαγιακάκος, Μπούτουρας, Τριανταφυλλίδης το κατατάσσουν στα βυζαντινά όνόματα: Βαγιακάκου, Ανθρωπωνύμια 150, ενῶ στη σ. 172 δέχεται πως από βαφτιστικό όνομα που ήταν μετά την άλωση, έγινε επώνυμο σε χρόνους μεταγενέστερους. Μπούτουρα, Κύρια όνόματα 103. Τριανταφυλλίδη, Νεοελλ. Γραμματική 205. Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία 527: «Δούκας... εκ της ένασχολήσεως του καθόλου βίου». Κρεκούκια, Τριφυλίον επωνυμιάι 39.

5. Κολίτση, Όνόματα Κυπρίων 80. Χαβιαρά, Συματικά 168.

ΣΚΩΠΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

Ἄν τὰ ἐπώνυμα τῆς προηγούμενης κατηγορίας τὰ δημιούργησε ἡ ἀνάγκη τῆς διάκρισης τῶν ὁμωνύμων ἀτόμων, μπορούμε νὰ πούμε ὅτι γιὰ τὴ δημιουργία τῶν ἐπωνύμων ἀπὸ παρωνύμια ὑπάρχει ἕνας ἀκόμα λόγος: ἡ φυσικὴ τάση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ σκωπτικὴ διάθεση. Ἄν τὰ παρωνύμια μιᾶς περιοχῆς ξεπερνοῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρώπου (ὀλοφάνερα σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐλαττώματα) καὶ προχωροῦν σὲ βάθος μέχρι τὰ πιὸ ἀόρατα ἐλαττώματα, τότε μπορούμε νὰ σταθμίσουμε τὴ φαντασία, τὸ πνεῦμα, τὴν καλαισθησία, τὸ βαθύτερο εἶναι αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἄξιοπαρατήρητο εἶναι ὅτι στὴ Βλάστη σήμερα δὲν ὑπάρχουν πολλὰ παρωνύμια. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶχαν καὶ παλιότερα. Ἡ ἔρευνά μου ἔχει ἀποδείξει ὅτι τὰ περισσότερα παρωνύμια τῶν Βλαστιωτῶν ἔχουν πιά γίνει ἐπώνυμα. Βλέπουμε λοιπὸν ὅτι προστάδιο τοῦ ἐπωνύμου ἦταν τὸ παρωνύμιο καὶ ὅτι κάμποσα ἀπ' αὐτὰ ἔχουν σὰν ἀφετηρία τους τὰ ὑποτιμητικὰ ἐπαγγελματικά. Σὰν ἐπώνυμα ἀπὸ παρωνύμια πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὅλα ὅσα ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικὸ τὸ *καρα-*, *κοντο-*. Τὰ κατατάσσουμε μὲ βάση τὴν προέλευσή τους.

α) Ἐπώνυμα ἀπὸ σωματικὲς ιδιότητες:

*Ἀβλογιάρης*¹, ἀπὸ τὴν ἀρρώστια «εὐφλογίαν» κοιν. βλογιά, ὁ βλογοκοιμμένος. Τὸ «Α» εἶναι προθετικόν.

*Βαρβαρούσης - Μπαρμπαρούσης*², ὁ κοκκινογένης, ὁ ξανθογένης, λατ. *barba* = γένι + *russus* = κόκκινος.

*Βέλιος - Μπέλιος - Μπέλος*³, ὁ ἄσπρος, βουλγ. *bel* = ἄσπρος.

*Γαλάνης*⁴, ὁ γαλανομάτης. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. δωρ. ἐπίθετο γαλανός μὲ τὴν προσθήκη τῆς παραγωγικῆς κατάληξης *-ης* καὶ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

*Γαλάνος*⁵, ὁ γαλανομάτης, ἀπὸ τὸ ἐπίθετο γαλανός μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

*Γαλανός*⁶, ὁ γαλανομάτης.

1. Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία 527: «Ἐπὶ τοῦτο δ' ἄγει καὶ ἡ παρατήρησις ὅτι διὰ τῆς καταλήξεως *-ιάρης* σχηματίζονται συνηθέστατα ὀνόματα ἐμφαίνοντα ἐλάττωμά τι. Πρβλ. ἀναμαλλιάρης, βλογιάρης...». Στ. Γ. Κατσουλέα, Τὸ προθετικὸν Α εἰς τὰ Παρακαμβούνια γλωσσικὰ ιδιώματα. Πρακτικὰ Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, Θεσσαλονίκη 1977.

2. Νικολαΐδου, Λεξικὸν 313: «μπαρμπαρούσα... = λευκὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὅμοιον μὲ τὸ φέσι, ἐκ βάμβακος».

3. Σταμνόπουλου, Βόλτες 176: «Μπέλλιος - Μπέλλιας (πρβ. ἰτ. *Bellio* καὶ *Bellia*, ἀλλὰ καὶ τὸ βουλγ. *Μπέλιο*). Λορεντζάτου, Τὰ παρατσούκλια 116: «Μπέλος παρων. ἀπὸ ἰταλ. *bello* = ὠραῖος».

4. Βασδραβέλλη Ἄρχεϊον 176. Κρηκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 37.

5. Βλ. καὶ ΧΙΑ 18, σ. 111.

6. Ζαφειοῦ, Ἐπώνυμα Σάρων 118. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 84. Μηλιαράκη, Κίμωνος 84. Χαβιασᾶ, Συραϊκὰ 163.

Γκαβογιάννης, ὁ στραβόγιαννος.

Γκράσος, ὁ χοντρός, ὁ παχὺς, ἰταλ. grasso < λατ. grassus.

*Ζέπος*¹, τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρβανίτικη λέξι *zebë*² = black haired goat, κατσίκια μὲ μαῦρο τρίχωμα. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας βρίσκουμε τοὺς τύπους *ζέβα, ζέπα, ζέβος* μὲ τὴ σημασία τοῦ ζώου (κατσικιού ἢ σκυλιού) ποὺ ἔχει βασικὰ μαῦρο τρίχωμα καὶ ἄσπρα ἢ κόκκινα στίγματα ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἡ λέξι λοιπὸν αὐτή, ποὺ χαρακτηρίζε ἀρχικὰ τὰ δίχρωμα ζῶα, δὲν ἄργησε νὰ περάσει καὶ σὲ δίχρωμους κατὰ κάποιο τρόπο ἀνθρώπους σὰν *πρωνόμιο* καὶ στὴ συνέχεια σὰν ἐπώνυμο.

*Ζέρβας*³, ὁ ζερβοχέρης, ὁ ἀδέξιος.

*Καναράς*⁴, ὁ ὄδηγός τῆς παρέας, ποὺ ἐπιβάλλεται μὲ τὴ μεγαλόπρεπη σωματική του διάπλαση. Τὸ ὄνομα προέρχεται ἀπὸ τὴν κύρια ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Βλάστης, τὴν τσοπάνικη, ποὺ σ' ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας ὁ *καναράς* λέγεται *κεσέμι, μπροστάρης, μπροστελιάρικο, σούρτης, σουρτιάρικο* κλπ.

Καραβαγγέλης, ὁ μαῦρος ἢ καλύτερα ὁ μελαχρινός Βαγγέλης, τουρκ. *kara* = μαῦρος. Εἶναι συνηθισμένη ἡ λέξι *Καρα-* σὰν πρῶτο συνθετικὸ στὰ ἐπώνυμα, ἐνῶ σὰ δεύτερο μπορεῖ νὰ εἶναι ὄνομα κύριο ἢ κοινό. Στὸ βλαστιώτικο κατάλογο τῶν ἐπωνύμων βρίσκουμε εἴκοσι ὀγτώ (28) ἐπώνυμα μὲ πρῶτο συνθετικὸ τὴ λέξι *Καρα-*, τὰ παρακάτω:

*Καραγιάννης*⁵, *Καραγιαννόπουλος.*

*Καραγκιόζης*⁶, ὁ μαυρομάτης, τουρκ. *kara* = μαῦρος + *göz* = μάτι.

Καραγῶγος, Καραγώγου, Καραδημος.

*Καραῖσκος*⁷, ὁ ἥσυχος, ὁ «εἰνουχισμένος», τουρκ. *kara* + ἥσκος < ἥσυχος. Πιὸ

1. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 221. Α. Εὐαγγελίδου, Τραγούδια τοῦ Λιγουριού, Λαογρ. 4 (1912-13) 168. Κ. Ν. Ἡλιοπούλου, Ποιμενικά τῆς Ἡλείας, Λαογρ. 12 (1938-48) 268. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

2. Εὐχαριστῶ τὸ συνάδελφο Κώστα Καραποτόσογλου γιὰ τὴ σύσταση τοῦ Λεξικοῦ τοῦ S. E. Mann, An historical Albanian and English Dictionary (1426-1938), London 1948, σ. 577.

3. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 151.

4. Εἰρήνης Σπανδωνίδη, Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ), Ἀθήνα 1939, σ. 394: «Καναράς, ὁ = τὸ τσιοκανισμένο (= βαρεμένο, μουνουχισμένο) τραῖ, τὸ “προβατάρικο ἢ γιδάρκο”, ποὺ ὀδηγεῖ τὸ κοπάδι τῶν προβατιῶν ἢ τῶν γιδιῶν, δηλ. τὸ *κεσέμι*, τὸ “μπροστελιάρικο τραῖ”, ὁ “πρωτολάτης” (στὴν Κρήτη ὁ “μπροστάρης” στὸ Μοριᾶ: ὁ “σούρτης”, τὸ “σουρτιάρικο”). “Ἀμα τσιοκανιστοῦνε ἀρχινᾶνε καὶ ρίχνουνε μπόι, στενέβνε, γίνονται πολὺ περήφανα, τοὺς κρεμᾶνε κάτ' ὀκαδιάρ'κες κ' δοῦνες ἢ κυπριά τρανά καὶ τοὺς ἔχ'νε καὶ “γιὰ ἀφαντασιὰ” καὶ γιὰ νὰ σέρνουν τὸ κοπάδ'. Εἔρουν καὶ κόβ'νε τὸ χιόν'. “Ἐνα κοπάδι μπορεῖ νάχει 5-6 καναράδες». Ἡ λέξι *καναράς* μὲ τὴν παραπάνω σημασία ὑπάρχει καὶ ἄλλοῦ: Βλ. ΧΙΑ 533, σ. 292 ἀπ' τὴ Στερεολλαδίτικη Ἀράχοβα, ΧΙΑ 650, σ. 8 ἀπ' τὴ Χαλκιδικὴ ΧΙΑ, 892, σ. 45. Στὴ Θράκη πάλι σημαίνει σφαγεῖο καὶ στὸ Σκοπὸ τῆς Θράκης μεγάλη ριζιμιὰ πέτρα!»

5. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. Κοντογιάννη, Καραγιάννης, σσ. 188-198.

6. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 50. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 176. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 53.

7. Ν. Ἀνδριώτη, Ἡ ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ ἐπωνύμου Καραῖσκᾶκης, Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 164-166: «Τὸ Καραῖσκος εἶναι ὀλοφάνερο

σωστά θὰ ἦταν νὰ γράφεται μὲ *η* ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λάθος νὰ διατηρήσω τὴν καθιερωμένη ὀρθογραφία τῆς μεγάλης ἀρματολικῆς οἰκογένειας τῶν Καραϊσκων - Καραϊσκάκηδων.

*Καραϊσκου, Καρακάνας, Καρακοσμάς, Καρακώστας, Καραλάζος, Καραλάζου, Καραλής*¹, *Καραμητσος, Καραμούλας, Καραμπέρας, Καραμπέρης, Καραμπής, Καρανάσιος, Καρανάσιου, Καραναστάσης, Καρανίκας, Καρανικόλας*², *Καρανταλής*³, *Καραπατάκης, Καραταλής.*

*Κατσαρός*⁴, ὁ κατσαρομάλλης.

Κόκας, ὁ κεφάλας, ἀρβ. *koçö* = κεφάλι.

Κολοβός - Κουλουβός, ὁ κοψονούρης.

Κοντογιάννης, ὁ μικροκαμωμένος Γιάννης. Γιὰ τὸ σύνθετο αὐτὸ ἐπώνυμο, ὅπως καὶ γιὰ τὰ παρακάτω ἐπίσης σύνθετα *Κοντογούλας, Κοντομήσιος, Κουντουγούλας*, μποροῦμε νὰ ποῦμε γενικὰ ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἐπίθετο καὶ τὸ δεύτερο βαπτιστικὸ, τὴ βαρύτητα τὴν ἔχει τὸ ἐπίθετο, δηλ. τὸ κοντός, ποὺ δείχνει ἀκριβῶς ποιὲς εἶναι οἱ σωματικὲς ιδιότητες τοῦ συγκεκριμένου Γιάννη.

*Κούτσικος*⁵, ὁ μικροκαμωμένος.

Κουτσοδήμος, ὁ Κουτσὸς Δῆμος.

*Κουτσός*⁶, ἐκεῖνος ποὺ κουτσαίνει.

*Μακρής*⁷, ὁ λιγνός, ὁ ψηλός.

Μακρογιάννης, ὁ λιγνὸς Γιάννης.

Μακρυγιάννης, ὁ ψηλὸς Γιάννης.

Μεγαγιάννης, ὁ μέγας Γιάννης.

*Μιχαλάκας*⁸, ὁ μεγάλοςωμος Μιχάλης.

*Μουστάκας*⁹, αὐτὸς ποὺ ἔχει μεγάλο μουστάκι.

*Μουτζούρης*¹⁰, ὁ μουτζουρωμένος.

*Μπάγκαβος - Μπάκαβος - Μπάκοβλος*¹¹, ὁ γκριζόχρωμος.

σύνθετο ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *kağa* (= μαῦρος) καὶ τὸ παλαιότερο οἰκογενειακὸ ὄνομα "Ἰσκος... Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ στὴ Σκύρο ὁ εὐνουχισμένος τράγος λέγεται ἡσκος... " ἡσυχος " ὁ τράγος ἢ τὸ κριάρι ποὺ στερήθηκε ἀπὸ τὴ γενετήσια ἰκανότητά του... δόθηκε... τὸ ὄνομα αὐτό, ἀρχικὰ ὡς παρατσούκλι καί... ἔγινε σταθερὸ οἰκογενειακὸ ἐπώνυμο».

1. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 122.

2. Χαβιαρά, Συμαϊκὰ 167.

3. Τσίρου, Βλάστη 27: «διὰ τὴν παλληκαριάν τους τοὺς ὠνόμασαν Καρανταλήδες».

4. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 122.

5. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. Ἵπάρχει καὶ σήμερα αὐτὸ τὸ παρατσούκλι (ἀπ' τὴ συλλογή μου).

6. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 213. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 44.

7. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 126. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 82. Χαβιαρά, Συμαϊκὰ 167.

8. Ὁ Βουσβούκης σήμερα ἔχει τὸ παρατσούκλι Μιχαλάκας (ἀπ' τὴ συλλογή μου).

9. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 128. Κουκουλέ, Βυζαντινὰ παρωνύμια 66: «Μουστακᾶς». Σταμνόπουλου, Βόλτες 108.

10. Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων 83: «Μουζούρης» ἀπὸ παρωνύμιο.

11. Νικολαΐδου, Λεξικὸ 309: «μπάγκαβου», ἐπίθ. - βα, θηλ. = φαιός, κοιν. ἀσπρόμαυρος καὶ γκριζὸς ῥουμ. *sur*, σλαβ.».

*Μπαλαμπάνης - Παλαπάνης*¹, ὁ χοντρός, ὁ γιγαντόσωμος, ὁ τεράστιος, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξι balaban.

Μπέμπης, τοῦ ἔμεινε τὸ παρατσούκλι ἀπ' τὴ βρεφικὴ του ἡλικία.

*Μπυλιαρούσης*², ἀπὸ τὸ κόκκινο χρῶμα τοῦ προσώπου του (λατ. russus = κόκκινος) θὰ πῆρε τὸ παρατσούκλι κάποιος ποὺ θὰ εἶχε ἴσως γιὰ βαφτιστικὸ του ὄνομα τὸ «Πύλιος» = Σπύρος ἢ τὸ «Μπίλης» = Βασίλης.

*Νάνος - Νάνου*³, ὁ μικρόσωμος.

*Νταούλης*⁴, ὁ κουλαράς, τουρκ. davul = τύμπανο.

*Ρούσης - Ροῦσος*⁵, ὁ κόκκινος, λατ. russus = κόκκινος.

Σπανογιῶργος, ὁ σπανὸς Γιῶργος.

Στραβοκώστας, ὁ στραβὸς Κώστας.

*Τζέτζης - Τσέτσης*⁶, ὁ στραβός, λατ. caecus = τυφλός.

*Τοπάλης*⁷, ὁ κουτσὸς ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξι topal.

*Τσίρος - Τσίρου*⁸, ὁ ἀδύνατος ὅπως τὸ ὁμώνυμο ψάρι.

Τσιρούλης, ὁ πολὺ ἀδύνατος.

Τσιρούλιας, αὐτὸς ποὺ ἔχει σῶμα λιγνό.

*Φλώρος - Φλώρου*⁹, αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀσπρόχρυσο χρῶμα.

*Χόνδρος - Χόντρος*¹⁰, ὁ παχὺς. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο χονδρὸς μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

Χοντρός, ὁ παχὺς.

Ψώραβος, ὁ ψωριάρης.

1. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 183.

2. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 182. *Εἰσαγ. Μπόγκα*, Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου, 2 (1966) 74 καὶ 200.

3. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 131: «Νάνος = μικρόσωμος» Ἐπώνυμο ἀπὸ παρωνύμιο. Καὶ σήμερα στὴ Βλάστη τὸ παρατσούκλι Νάνος εἶναι δοσμένο σὲ κάποιον Κωνσταντούλα. Βλ. καὶ Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα 72: Νάνος < Ἰωάννης.

4. Σταμιτόπουλου, Βόλτες 170.

5. Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα 36: Ἀρχαῖο ὄνομα. Τὸ ἴδιο ἐπώνυμο Ροῦσος ἀπὸ παρωνύμιο ἀναφέρουν: Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 134. Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων 83. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 162. Κρεκούκια, Τριφυλίων Ἐπωνυμῖαι 38. Ὁ Νικολάου σήμερα στὴ Βλάστη ἔχει τὸ παρατσούκλι Ροῦσος.

6. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 182. Κουκουλέ, Βυζαντινὰ παρωνύμια 70: «τῶν ὀφθαλμῶν τὰ παθήματα ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὰ ἐξῆς παρωνύμια: Τυφλός, Σκοτίσις, Τζέτζης (Τσέτσης), ὅπερ μὲ τὸ Λατινικὸν caecus σχετιζόμενον δηλοῖ τὸν τυφλόν».

7. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 222.

8. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 139. Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων 82: Ἀπὸ τὴ διάπλαση τοῦ σώματος. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 39.

9. Νικολαΐδου, Λεξικὸ 571: «Φλώρου ἐπιθ... = λευκός, κυρίως ἐπὶ ζώων». *Parahagi, Aromin* 464: «Flor, -óra, pl. flori, flore, alb. aurium».

10. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 183. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμῖαι 37.

β) Ἐπώνυμα ἀπὸ πνευματικὲς - ἠθικὲς ιδιότητες :

Βούρδας - Μπούρδας ¹, αὐτὸς ποὺ λέει ἀνοησίες.

Δεληβανές.

Δεληγιάννης, ὁ τρελλὸς Γιάννης, τουρκ. deli = τρελλός.

Καζαμίας ², αὐτὸς ποὺ κάνει προγνώσεις γιὰ τὸ μέλλον.

Νταής, ὁ ὑποστηρικτὴς κάποιου, τουρκ. dayi = ὁ θεῖος (ἀπ' τῆ μεριά τῆς μητέρας).

Ξινός ³, αὐτὸς ποὺ εἶναι δύστροπος, ἀστηρός.

Παλαιός - Παλιός ⁴, αὐτὸς ποὺ κρατᾷ τὰ παλιὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ὁ συντηρητικός.

Σερσέμης, ὁ χαμένος, ὁ ἠλίθιος, τουρκ. sersem = χαζός.

Σικλέτης ⁵, ὁ στενάχωρος, τουρκ. siklet = πίεση, ἀγωνία.

Σκανδάλης ⁶, ὁ πειρασμός, ὁ ἄταχος.

Σοφολόγης - Σοφολόης, ὁ σοφός.

Τσανάκας, ὁ αἰσχρός, ὁ ἀναιδής, τουρκ. şanak = γαβάθα, πρβλ. τὸ τωρινὸ τσανακογλείφτης.

Χάχας, ὁ ἀνόητος, ὁ χαζός.

Ψεύστης - Ψεύτης ⁷, αὐτὸς ποὺ λέει ψέματα.

γ) Ἐπώνυμα ἀπὸ χαρακτηριστικὸς τύπους :

Λιάπης ⁸, ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα μὲ τοὺς Λιάπηδες (Ἄλβανούς).

1. Ὅτι τὸ ἐπώνυμο Μπούρδας προέρχεται ἀπὸ παρωνύμιο μᾶς τὸ βεβαιώνουν καὶ ἄλλοι μελετητές: Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 129. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 71. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 177. Βλ. καὶ Γεωργίου, Γέρμα 358.

2. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 174.

3. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 179: «Ξινός ὁ, διὰ τὸν στρυφνὸν χαρακτῆρα» παρωνύμιο. Κρεκούκια Τριφυλίων ἐπωνυμίας 55.

4. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 160: «Παλαιός (Σπόα) ἐκ παρων. ὡς παλιῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τηρητῆς» ἐπώνυμο. Σταμινόπουλου, Βόλτες 20: «Παλιός, Ὅχι, ὅπως εἶχα γράψει, ἀπὸ Παλαιολόγος ἀλλὰ ἀπὸ Πάλης+οπο».

5. Τσίρου, Βλάστη 99: «Ὁ Δημήτριος Σικλέτης ἢ Κεραμάρης, τοῦ ὁποῦ το παιδί, ὁ ἀείμνηστος Ἀντώνιος Κεραμόπουλος, ἔφθασε στὰ ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα».

6. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 203. Ὁ Ντιμπόλης ἔχει τὸ παρατσούκλι Σκαντάλης (ἀπ' τὴ συλλογὴ μου).

7. Ἀνδριώτη, Βυζ. καὶ νεοελλ. ἐπώνυμα 169: «Ψεύτης» ἀπὸ κακὴ ψυχικὴ ιδιότητα. Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμίας 58.

8. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 126. Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος 155. Ὁ Κουδούνας σήμερα ἔχει τὸ παρατσούκλι Λιαπῆς.

δ) Ἐπώνυμα ἀπὸ οἰκογενειακὴ - κοινωνικὴ - οἰκονομικὴ κατάσταση :

*Διακονιάραινας*¹ (διακονιάρικα), ὁ ζητιάνος. Σχηματίστηκε ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τοῦ διακονιάρης μὲ τὴν προσθήκη τοῦ τελικοῦ -ς καὶ κώφωση τοῦ ε σὲ i.

*Μπερεκετλῆς - Μπερικετλῆς - Μπερικιτλῆς*², ὁ πλούσιος, τουρκ. bereket = εὐλογία, ἀφθονία.

*Τζαφέτας - Τζιαφέτας*³, ὁ γλεντζές, τουρκ. ziyafet = γλέντι.

ε) Ἐπώνυμα ἀπὸ συνήθειες :

*Γκαγκαράτζας*⁴, ὁ κοπρίτης, αὐτὸς ποὺ γεννήθηκε γιὰ νὰ τρώει καὶ νὰ κοπρίζει. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι κοκαράντζα στὴ Βλάστη καὶ κακαράτζα στὸ χωριό μου Ξεχώρι τῆς Μάνης λέγεται ἢ κοπριά τῆς γίδας.

*Κατσιάκης*⁵, ὁ πρόεδρος τῆς Βλάστης Δημήτρης Ξανθόπουλος (1975-1978) ἔχει αὐτὸ τὸ παρωνύμιο *Κατσάκ'ς*, γιὰτι ἔκανε ἀπουσίες στὸ σχολεῖο: φρ. «γίν'κι κατσάκ'ς».

*Μάρτης*⁶, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ μῆνας εἶναι ἄστατος. πβ. τὸ γνωμικὸ «*Μάρτης εἶναι τέτοια κάνει, πότε κλαίει πότε γελάει*».

Στάχταρης - Σταχτάρης, ἐπειδὴ συνήθιζε νὰ ρίχνει στάχτη στὸ ἀλεύρι ὁ μυλωνάς Φτεριώτης.

στ) Ἐπώνυμα ἀπὸ κατάχρηση λέξεων - ἐνδυμάτων :

*Βελόνης*⁷, ἐπειδὴ ἔλεγε συχνὰ τὴ λέξη βελόνι.

*Βράκας*⁸, ἐπειδὴ φοροῦσε βράκες.

*Ζαμάνης*⁹, ἀπὸ τὴ συνήθειά του νὰ λέει τὴ φράση «*χρόνια καὶ ζαμάνια*», τουρκ. zaman = χρόνος, καιρός, αἰώνας.

1. Βασδραβέλλη, Ἄρχεϊον 214.

2. Βλ. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 58: Μπερκέτης (ἐπιρρ. ἀφθόνως).

3. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 130.

4. Τὸ παρατσούκλι, ποὺ στὴ συνέχεια ἔγινε ἐπώνυμο, δόθηκε σὲ κάποιον τεμπέλη ποὺ δὲν ἔκανε ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὰ τρώει καὶ νὰ κοπρίζει. Πρβλ. τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου «*Κωνσταντῖνον τὸν Ε' τὸν Κοπρώνυμον ἢ Καβαλλῖνον (741-775)*». Νικολαΐδου, Λεξικὸ 135-136: «*γκαγκαρεάτσα = κόπρος τῶν αἰγῶν, κοιν. κακαράντζα*».

5. Βλ. καὶ τὸ χειρόγραφό μου ΧΙΑ 1081, σ. 211.

6. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 127: «*Μάρτης διὰ τὸ ἄστατον καὶ εὐμετάβολον τοῦ Μαρτίου*». Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα 149.

7. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 117. Ὁ Σπανὸς λέει ὅτι εἶναι ἐπώνυμο τοπικὸ ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πόλη Bologna: Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. Ἔτσι λέγεται κάθε σκυλὶ μὲ ἄσπρο χρῶμα στὴ Δεσκάτη καὶ τὴν Κοζάνη.

8. Βλ. καὶ ΧΙΑ 18, σ. 111.

9. Τὸ ἴδιο παρατσούκλι εἶναι δοσμένο καὶ σήμερα ἀκόμα στὸ Βλαστιώτη Μπράχο (ἀπ' τὴ συλλογή μου). Βλ. καὶ *Andriotis, Familiennamen* 172.

Μανίκας, ἐπειδὴ τὰ ρούχα του εἶχαν παράξενα μανίκια.

*Τσικρίκης*¹, τὸ παρατσούκλι αὐτὸ τὸ πῆρε, ἐπειδὴ ἔλεγε συχνὰ αὐτὴ τὴ λέξη, τουρκ. çikrik = τσικρίκι, ἡ ἀνέμη.

*Χαλίπης*², ἴσως ἐπειδὴ συνήθιζε νὰ λέει τὴν περσοτουρκικὴ λέξη halib = οὐρήθρα.

ζ) Ἐπώνυμα ἀπὸ προτίμηση σὲ ποτὰ-φαγητά :

Καφές, ἐπειδὴ προτιμοῦσε νὰ πίνει καφέ, γαλλ. café < τουρκ. kahve < ἀραβ. kahva.

*Λιούπας - Λούπας*³, οἱ Βλαστιῶτες μοῦ εἶπαν «*Λιούπα λιέμι τοῦ χαλβά*». Φαίνεται λοιπὸν πὼς τὸ γλύκισμα αὐτὸ ἀπὸ παρωνύμιο ποῦ ἦταν ἀρχικὰ «πολιτογραφήθηκε» ἐπώνυμο, ἂν δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. lupus = λύκος.

Μπαστής, οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μοῦ εἶπαν ὅτι ἔδωσαν αὐτὸ τὸ παρατσούκλι «ἐπειδὴ ἔτρωγε πολὺ».

*Μουμπάρας - Μπομπάρας - Μπουμπάρας*⁴, ἐπειδὴ ἔτρωγε μὲ εὐχαρίστηση τὸ παραγεμισμένο παχὺ ἔντερο. Στὰ τούρκικα ὑπάρχει ἡ λέξη bumbur = παχὺ ἔντερο.

*Σκόρδος*⁵, ἐπειδὴ τοῦ ἄρεσε νὰ τρώει σκόρδο.

η) Ἐπώνυμα ἀπὸ ὀνόματα ζώων-φυτῶν :

*Ἀσπράγκαθος*⁶, τὸ παρωνύμιο αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγκαθερὸ φυτὸ ἀσπράγκαθο, ποῦ εἶναι ἴσως τὸ «*Κίρσιον ἢ ἄκαρνα*» (Cirsium ἢ Picnomon acarna), ἢ Ἀκανθα ἡ λευκὴ τοῦ Διοσκορίδη.

*Γαλατσίδα*⁷, ἀπὸ τὸ φυτὸ γαλατσίδα, τὸ «*Πικρίδιον τὸ πικροειδές*» (Picridium Picroides).

Γατάκης, ἀπὸ τὸ κατοικίδιο ζῶο γατί.

Καλαμπούκας, ἀπὸ τὸ φυτὸ καλαμπόκι, ἀλβ. kalambok.

*Κόκορας - Κόκουρας*⁸, ἀπὸ τὸ ὀμώνυμο κατοικίδιο πουλί.

1. Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128: ἐπαγγελματικὸ ἐπώνυμο.

2. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 221. Ἰω. Μηλιοπούλου, Λεξικὸν Τουρκοελληνικόν, Κων/πολις 1894, σ. 243α.

3. Βλ. Νικολαΐδου, Λεξικὸ 270.

4. Ζαφειρίου, Ἐπώνυμα Σάμου 130: «Μπουμπάρης = ἔλεγε τὴν τούρκ. λέξη μπουμπάρ (παχὺ ἔντερο) ἢ ἡγόραζε» ἐπώνυμο ἀπὸ παρωνύμιο. Νικολαΐδου, Λεξικὸ 327: μπουμπάρου, οὐσ. ἀρσ. = τὸ πλατὺ ἔντερον τῶν προβάτων παραγεμισμένον μὲ τὸν σπλῆνα, τὴν καρδίαν καὶ μὲ διάφορα ἀρωματικὰ κοιν. μπουμπάρι».

5. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 212. Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων 90. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

6. Andriotis, Familiennamen 174.

7. Νικολαΐδου, Λεξικὸ 128: «γαλατσίδα... = τὸ κορίαννον καὶ κολιανδρον κοιν. κολιανδρο καὶ γαλατσίδα, διότι πιεζόμενον ἐκχέει γάλα».

8. Λορεντζάτου, Παρωνύμια 52.

*Κοντορέπανος*¹, προτίμησα νὰ τὸ κατατάξω ἐδῶ καὶ ὄχι στὴν κατηγορία τῶν παρωνυμίων ἀπὸ σωματικὲς ιδιότητες, γιατί δὲ δείχνει μόνο ὅτι εἶναι κοντός ἀλλὰ κυρίως ὅτι μοιάζει σὰ ρεπάνι. Στὰ σύνθετα λοιπὸν ἐπώνυμα μποροῦμε νὰ ποῦμε γενικὰ ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἐπίθετο καὶ τὸ δεύτερο οὐσιαστικὸ, τὴ βαρύτητα τὴν ἔχει τὸ οὐσιαστικὸ.

*Λελέκης*², ἀπὸ τὸν πελαργό, τὸ γνωστὸ πουλί, τουρκ. *leylek*.

*Λυκογιῶργος, Λυκομήτρος, Λυκοθόδωρος*³, ὁ Γιῶργος, ὁ Μητρος, ὁ Θόδωρος μὲ τὰ σωματικὰ καὶ κυρίως τὰ αἰμοβόρα ψυχικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ λύκου.

*Μπόμπουρας - Μπόμπορος*⁴, εἶναι τὸ ὄνομα κάποιου σκαθαριοῦ ποῦ στὴν ἀρχαιότητα λεγόταν βομβυλιός.

*Τσιρογιάννης*⁵, πῆρε ἀρχικὰ τὸ παρωνύμιο αὐτὸ κάποιος Γιάννης, ἐπειδὴ εἶχε κυρίως τὰ σωματικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τσίρου, τοῦ σκουμπριοῦ· ἦταν δηλ. πάρα πολὺ ἀδύνατος στὸ σῶμα καὶ δὲν θὰ ἦταν λαθεμένο, ἂν τοποθετοῦσα τὸ ἐπώνυμο στὴν κατηγορία ἀπὸ τίς σωματικὲς ιδιότητες.

θ) **Ἐπώνυμα ἀπὸ διάφορα τυχαῖα γεγονότα :**

*Λάμπας*⁶, *Μόκας*⁷.

ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

«Ἐθνικὸν ἐστὶ τὸ ἔθνος δηλωτικόν, οἷον Φροῦξ Γαλάτης. Τὸ ἔθνικὸν δεῖ ἀκριβῶς εἰδέναι πόθεν» γράφει ὁ *Διονύσιος ὁ Θραῦξ*.⁸ Σήμερα συνήθως τὰ λέμε τοπικά, γιατί φανερώνουν τὸν τόπο ἀπ' ὅπου κατάγεται κάποιος. Τὸ ὄνομα τὸ δίνουν οἱ ντόπιοι κάτοικοι τῆς νέας πιά πατρίδας τοῦ ξενομερίτη μετανάστη. Μποροῦν ὅμως οἱ κάτοικοι τοῦ ἴδιου τοῦ χωριοῦ νὰ δώσουν ἓνα τοπικὸ ὄνομα σὲ κάποιον συντοπίτη τους ποῦ πῆγε κι ἤρθε ἄπραχτος ἀπὸ τὴν ξενιτεῖα ἢ γιὰ μιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη αἰτία. Ἡ ἀπόσταση λοιπὸν ἀνάμεσα στὰ τοπικὰ ὀνόματα καὶ στὰ παρωνύμια μικραίνει πολὺ. Ἡ καθημερινὴ χρῆση τελικὰ τὰ ἐπιβάλλει σὰν ἐπώνυμα.

1. *Βασδραβέλλη*, Ἄρχεϊον 182.

2. *Andriotis*, *Familiennamen* 173. *Νικολαΐδου*, *Λεξικὸ* 258: «λέλικου, οὐσ. ἄρσ. λέλιτσι πληθ. = πελαργός, τὸ γνωστὸν πτηνόν, κοιν. λελέκι, ὅπερ ἐκ τοῦ τουρκ. *lelek*.

3. *Βασδραβέλλη*, Ἄρχεϊον 214.

4. *Μαν. Κριαρᾶ*, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικὰ παρωνύμια. Α) Παρωνύμια ἐξ Ἀδάμαντος Μήλου. α) Σκωπτικά, Ἄθηνᾶ 44 (1932) 175: Μπούμπουρας ἐξώργιζε τοὺς συνομιλητές του. Ἡ λ. πιθανὸν ὀνοματοποιημένη, ὡς προσηγορικὸ σημαίνει τὸν βομβυλιόν. Τὸ Μπούμπουρας καὶ σὰν οἰκογενειακὸ ὄνομα (Ἰ. Βλαχογιάννη, *Χιακὸν Ἄρχεϊον* τ. 5, σ. 375).

5. *Βασδραβέλλη*, Ἄρχεϊον 183. *Σταμνόπουλου*, *Βόλτες* 307. *Δ. Λουκόπουλου*, *Νεοελληνικὴ μυθολογία. Ζῶα καὶ φυτὰ* (1940) 149. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 82.

6. Κάποιος Μούρας εἶχε γιὰ παρατσούκλι τὸ Λάμπας, ποῦ μὲ τὸν καιρὸ κατάντησε ἐπώνυμο (ἀπ' τὴ συλλογὴ μου).

7. Ὁ Λέκας ἔχει τὸ παρατσούκλι Μόκας (ἀπ' τὴ συλλογὴ μου).

8. *Διονυσίου Θραῦξ*, *Ars grammatica*, Lipsiae 1883, σ. 238.

Τὰ τοπικά ἐπώνυμα τῆς Βλάστης οὔτε πολλά εἶναι οὔτε παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ἀπὸ καταλήξεις. Ὑπάρχουν μόνο οἱ ἀρχαῖες καταλήξεις -ίτης, -ιώτης, -ινός καὶ ἡ ξενική κατάληξη -λής (τουρκ. -li). Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία μπορούμε νὰ συμπεριλάβουμε καὶ λίγα ἀκόμα ἐπώνυμα πού τὰ λέμε «ἀνεξάρτητα» τοπικά. Αὐτὰ δὲν ἔχουν τίς γνωστὲς ἀρχαῖες, μεταγενέστερες καὶ νεώτερες παραγωγικὲς καταλήξεις μὲ τίς ὁποῖες σχηματίζονται τὰ καθαρὰ νεοελληνικά τοπικά. Σχηματίζονται μὲ πολὺ ἀπλὸ τρόπο: Ἀμέσως μετὰ τὸ τοπωνύμιο μπαίνει ἡ πτωτικὴ κατάληξη -ς τῆς ὀνομαστικῆς π.χ. ἀπὸ τὸ χωριὸ Δάρδα σχηματίζεται τὸ ἐπώνυμο Δάρδας.

α) Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -ίτης:

Ἀρβανίτης¹, τὸ ὄνομα αὐτὸ θὰ τὸ πῆρε κάποιος εἴτε γιὰ νὰ φανερώσει γιὰ πάντα τὴ χώρα καταγωγῆς του εἴτε, ἂν καὶ ντόπιος Μπλατσιώτης, γιὰτὶ εἶχε τὰ ἀρβανίτικα χαρακτηριστικά.

Λεμπεχοβίτης², ἀπὸ τὸ χωριὸ Λιμπόχοβο τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πού σήμερα λέγεται Βραχοπλαγιά.

Πλαζωμίτης³, ἀπὸ τὸ κοζανίτικο χωριὸ Πλάζωμη, πού σήμερα ἔχει ἀλλάξει ὄνομα καὶ λέγεται Ὀμαλή.

Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιονουδίτης - Χιουνοδίτης⁴, δὲν ὑπάρχει μόνο ἡ γραφτὴ μαρτυρία ὅτι καταγόταν ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἀπὸ τίς Χιονάδες τῆς Ἠπείρου ἀλλὰ καὶ ἡ προφορικὴ παράδοση. Τὸ ἐπώνυμο Γεωργίου φαίνεται πὼς θὰ ἦταν τὸ ἀρχικό, ἐνῶ τὸ δεῦτερο ἐπώνυμο Χινοβίτης σίγουρα θὰ δόθηκε ἀπὸ τοὺς ντόπιους κατοίκους τῆς Βλάστης γιὰ νὰ φανερώσει γιὰ πάντα τὸν τόπο ἀπ' ὅπου κατάγεται.

β) Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -ιώτης:

Ἀβδελλιιώτης, ὀλοφάνερο πὼς καταγόταν ἀπ' τὸ χωριὸ Ἀβδέλλα τῶν Γρεβενῶν.

Βλατσιώτης - Μπλατσιώτης - Πλασιώτης - Πλατσιώτης⁵, ὑποψιάζομαι πὼς πρόκειται γιὰ τὸν κάτοικο τοῦ χωριοῦ Βλάτσι (τώρα Βλάστη) πού, ἀφοῦ ξενιτεύτηκε, γύρισε φέρνοντας πίσω ὄχι μόνο τὰ ἔχει του, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τῆς

1. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 183. *Stam. Psaltes*, Grammatik der Byzantinischen Chroniken, Göttingen 1913, σ. 250. Π. Φουρίκη, Πόθεν τὸ ἐθνικὸν Ἀρβανίτης, Ἀθηνᾶ 43 (1931) 3-37. Στ. Γ. Κατσουλέα, Τὰ τοπικά ἐπώνυμα στὴ Λακωνία, Λακωνικὰ Σπουδαὶ Δ' - Πρακτικὰ Α' (1979) 317.

2. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 195.

3. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 192.

4. Τσίρου, Βλάστη 26: «Ἀπὸ τίς Χιονάδες δὲ τῆς Ἠπείρου διατηροῦνται ἀκόμη ἀπόγονοι, ὅπως τῆς οἰκογενείας Θεοδώρου καὶ Ἰωάννου Γεωργίου ἢ Χινοβίτου». Βλ. καὶ Βασδραβέλλη Ἀρχεῖον 167 καὶ 168.

5. Κεραμοπούλου, Ἀρχισρ. ἐπιστολὴ 10.

καταγωγῆς του. Γι' αὐτὸ ἀποκατέστησα τὸ μαρτυρημένο τύπο Βλατσιώτης μὲ τὸν τύπο Βλατσιώτης. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ σημειώσω καὶ τὰ μέχρι σήμερα ὀνόματα τῆς Βλάστης, γιατί ἔτσι ἐξηγοῦνται καὶ τὰ παραπάνω ἐπώνυμα: *Βλάστη, Βλάτση, Βλάτση, Βλάτση, Βλάτση, Μπλάτση, Μπλάτση, Μπλάτση, Μπλάτση, Πλάτση, Πλάτση, Μπλάτσα, Πλάτσα, Πολυνέρι.*

*Γιαννιώτης*¹, φανερὴ ἡ καταγωγή ἀπὸ τὰ γνωστά μας Γιάννινα, ἄλλωστε ὑπάρχει καὶ ἡ γραπτὴ μαρτυρία. Πιὸ σωστὸ θὰ ἦταν ὁ ξενόφερτος «*Γιαννιώτης*» νὰ λεγόταν «*Γιαννινιώτης*», ἂν δὲ μεσίτευε ἡ ἀπλολογία.

Καντραντζιώτης - Κατραντσιώτης, εἶναι σίγουρη ἡ καταγωγή ἀπὸ τὴν Κατράνιτσα, ποὺ σήμερα λέγονται «*Πύργοι*» καὶ εἶναι τὸ πιὸ βορεινὸ χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Ἑορδαίας τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

*Κωνσταντσιώτης*², θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Κωνσταντικὸ τοῦ Βοῖου, ποὺ τῶρα λέγεται Αὐγερινός.

Λουβριώτης, πάλι στὸ Βόιο ὑπάρχει τὸ χωριουδάκι Λούβρη.

*Μπογατζιώτης - Μπογιατζιώτης*³, ὅχι καὶ τόσο μακριὰ ἀπ' τὴ Βλάστη βρίσκεται τὸ χωριὸ Μπογάτσκο (τῶρα Βογατσικό). Κάποιος κάτοικός του θὰ ἔφτασε ὡς τὴ Βλάστη.

Σαμαρινιώτης - Σαρμανιώτης, εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ νέος κάτοικος τῆς Βλάστης θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ γνωστὸ χωριὸ Σαμαρίνα.

*Σιανιώτης*⁴, τὸ γειτονικὸ Σισάνι ἐνίσχυσε μὲ κατοίκους του τὴ Βλάστη. Κάποια οἰκογένεια πῆρε τὸ τοπικὸ ἐπώνυμο Σιανιώτης. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ βλαστιῶτες λένε τὸ Σισάνι «*Σιάν'*».

*Σουλιώτης*⁵, ἐπειδὴ ἡ ἀρχικὴ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὸ γνωστὸ Σούλι.

Φαρμακιώτης, ἀπὸ τὸ χωριὸ Φαρμάκι τῆς Τσαπουρνιάς τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνας.

Φαρσαλιώτης, ἀπὸ τὴν κωμόπολη Φάρσαλα τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Φαρσαρώτης, ὑποψιάζομαι πὼς οἱ κατάλογοι ἔχουν ὀρθογραφικὸ λάθος. Τὸ σωστὸ πρέπει νὰ εἶναι Φαρσαλιώτης.

Φουρκιώτης, πρόσφυγας στὴ Βλάστη ἀπὸ τὸ χωριὸ Φούρκα τῆς Κόνιτσας.

Φτεριώτης, μᾶλλον θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Φτέρι τῆς Δωδώνης.

Χασιώτης, ἀπὸ τὰ ὄρεινά Χάσια.

γ) Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ -ινός :

*Ζερμοτινός*⁶, ἐγκαταστάθηκε στὴ Βλάστη ἀπὸ τὸ χωριὸ Ζέρμα τῆς Κόνιτσας.

1. Δὲν ὑπάρχει μαρτυρία ὅτι ἡ οἰκογένεια αὐτὴ κατάγεται ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη βέβαια μιὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἐπώνυμο προδίνει τὴν καταγωγή του. Ἐξ ἄλλου γιὰ τὴν οἰκογένεια Γιαννιώτης ἢ Τσάγκας ὑπάρχει ἡ μαρτυρία τῆς Γιαννιώτικης καταγωγῆς της.

2. *Τσάρα*, Ἡμερολόγιο 299.

3. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 190.

4. *Τσίρου*, Βλάστη 21: «*Παπαγιάννη Σανιώτη*» ἀπ' τὸ Σισάνι.

5. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 213.

6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 164.

δ) Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ λῆς :

*Μισιρλής*¹, αὐτὸς ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὸ Μισίρι, τὴν Αἴγυπτο, τουρκ. Misirli = Αἰγύπτιος.

ε) Ἄνεξάρτητα τοπικὰ ἐπώνυμα:

*Βούλγαρης*² (Βουριγαρι), ἂν τὸν τύπο Βουριγαρι τὸν ἀποκαθιστῶ σωστά, τότε τὸ Βούλγαρης εἶναι βέβαιον ἀνεξάρτητο τοπικὸ ἐπώνυμο γνωστὸ καὶ ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ ἐποχὴ.

*Δάρδας*³, ὑπάρχει μαρτυρία ὅτι καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Δάρδα τῆς Βορ. Ἡπείρου.

*Δέρβας*⁴, ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ Δέρβη τῆς Ἑορδαίας, ποὺ τῶρα λέγεται Ἄναρράχη.

*Δράνοβος*⁵, ἀπὸ τὸ χωριὸ Δράνοβο τοῦ νομοῦ Καστοριᾶς, ποὺ τὸ τωρινὸ του ὄνομα εἶναι Γλυκονέρι.

*Νακολίτσας*⁶ (ἢ Μηνάς), ὁ Νάκος Μηνάς πῆρε τὸ ἐπώνυμο Νακολίτσας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ συμφυρμὸ τοῦ βαφτιστικοῦ Νάκος καὶ τοῦ τόπου καταγωγῆς του Νικολίτσα.

1. Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων 76. Ψάλτου, Θρακικά 153.

2. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 221. Στ. Γ. Κατσουλέα, Τὰ τοπικὰ ἐπώνυμα στὴ Λακωνία, Λακωνικὰ Σπουδαὶ Δ'. Πρακτικὰ Α' (1979) 313. Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα 38.

3. Σταμνόπουλου, Βόλτες 19 «δὲν εἶναι ἀπίθανον καὶ τὸ Dardi μὲ τὸ Δάρδας νὰ εἶναι ἀπὸ κἄνα ὄνομα σὰν τὸ Gotardo. Ἡ μὴν εἶναι συγκ. τοῦ Tedaldo;». Τσίρου, Βλάστη 30.

4. Τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἀνεξάρτητο τοπικὸ μιά καὶ ὑπάρχει τὸ γειτονικὸ χωριὸ Ἄναρράχη, ποὺ παλιὰ λεγόταν Δέρβη.

5. Βασδραβέλλη, Ἀρχεῖον 182.

6. Τσίρου, Βλάστη 30.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

1. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικά.
2. Ἐπώνυμα ἀπὸ κοινὰ ἐπαγγέλματα.
3. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικά ἀπὸ τίτλους καὶ ἐκκλησιαστικά λειτουργήματα.
4. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικά ἀπὸ ἀξιώματα πολιτικά ἢ στρατιωτικά.
5. Ἐπώνυμα σκωπτικά.
6. Ἐπώνυμα ἀπὸ σωματικὲς ιδιότητες.
7. Ἐπώνυμα ἀπὸ πνευματικὲς-ἠθικὲς ιδιότητες.
8. Ἐπώνυμα ἀπὸ χαρακτηριστικούς τύπους.
9. Ἐπώνυμα ἀπὸ οἰκογενειακῆ-κοινωνικῆ-οἰκονομικῆ κατάσταση.
10. Ἐπώνυμα ἀπὸ συνηθισμένες πράξεις τοῦ ἀτόμου.
11. Ἐπώνυμα ἀπὸ κατάχρηση λέξεων-ἐνδυμάτων.
12. Ἐπώνυμα ἀπὸ προτίμηση σὲ ποτὰ-φαγητά.
13. Ἐπώνυμα ἀπὸ ὀνόματα ζώων-φυτῶν.
14. Ἐπώνυμα ἀπὸ διάφορα τυχαῖα γεγονότα.
15. Ἐπώνυμα τοπικά (ἐθνικά).
16. Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -ίτης.
17. Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -ιώτης.
18. Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -ινός.
19. Ἐπώνυμα τοπικά σὲ -λής.
20. Ἀνεξάρτητα τοπικά ἐπώνυμα.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ἄβδελλιώτης 15 > 17	Ἄσβεστὰς 1 > 2
Ἄβλογιάρης 5 > 6	Ἄσπράγκαθος 5 > 13
Ἄβλογιάρης ¹ ἢ Ἄναγνώστου 5 > 6	
Ἄναγνώστης 1 > 3	Βαϊνάς 1 > 2
Ἄναγνώστης ἢ Σίμος 1 > 3	Βαρβαρούσης 5 > 6
Ἄναγνώστου ἢ Ἄβλογιάρης 1 > 3	Βέης ² - Μπέης 1 > 4
Ἄρβανίτης 15 > 16	Βέλιος - Μπέλιος 5 > 6

1. Ὄπου ὑπάρχει ὁ διαχωριστικὸς σύνδεσμος «ἢ» ἀνάμεσα στὰ ἐπώνυμα σημαίνει διπλὸ ἢ τριπλὸ ἐπώνυμο ποῦ ἀνήκει σὲ κάποια οἰκογένεια. Ἐξ ἄλλου τὸ σύμβολο > ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀριθμοὺς δείχνει πὼς ὁ πρῶτος ἀριστερὰ ἀριθμὸς φανερώνει τὴν κατηγορία τοῦ ἐπωνύμου καὶ ὁ δεύτερος δεξιὰ τὴν ὑποκατηγορία. Στὸ παράδειγμά μας ὁ ἀριθμὸς 5 δείχνει πὼς τὸ ἐπώνυμο Ἄβλογιάρης προέρχεται ἀπὸ παρατσούκλι καὶ ὁ ἀριθμὸς 6 ὅτι τὸ παρατσούκλι βγήκε ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἀρρώστια τῆς βλογιάς.

2. Ὄπου ὑπάρχει ἑνωτικὸ — ἀνάμεσα στὰ ἐπώνυμα φανερώνει οὐσιαστικὴ σχέση ἀναμετάξυ τους, δηλ. καταγωγὴ ἀπὸ τὸ ἴδιο σόι

Βελόνης 5 > 11	Ζερμοτινός 15 > 18
Βλατσιώτης (Βλατσιώτσης) 15 > 17	Ζωγράφος 1 > 2
Βούλγαρης (Βουριγαρι) ¹ 15 > 20	Καζαμίας 5 > 7
Βούρδας - Μπούρδας 5 > 7	Καλαμπούκας 5 > 13
Βράκας 5 > 11	Καλενδέρης - Καλινδέρης (Καλεντέρι - Καλιαντέρ - Καλιτερι) 1 > 2
Γαλάνης (Γαλάνι) 5 > 6	Καλινδέρης Καλενδέρης 1 > 2
Γαλάνος (Γαλάνω) 5 > 6	Κάλφας ἢ Λάγγας 1 > 2
Γαλανός 5 > 6	Καναράς 5 > 6
Γαλατσίδα 5 > 13	Καντζελέρης (Καντζελέρι - Καντζεχέρι) 1 > 4
Γατάκης 5 > 13	Καντραντζιώτης - Κατραντσιώτης 15 > 17
Γιαννιώτης 15 > 17	Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης 1 > 2
Γιαννιώτης ἢ Μελισόβας 15 > 17	Καραβαγγέλης 5 > 6
Γιαννιώτης ἢ Τσάγκας 15 > 17	Καραγιάννης 5 > 6
Γκαβογιάννης 5 > 6	Καραγιαννόπουλος 5 > 6
Γκαγκαράτζας 5 > 10	Καραγκιόζης 5 > 6
Γκράσος 5 > 6	Καραγῶγος - Καραγῶγου 5 > 6
Γκράσος ἢ Χουλεβάτος 5 > 6	Καραγῶγου - Καραγῶγος 5 > 6
Γραμματικός 1 > 2	Καραδῆμος 5 > 6
Γραμματικός ἢ Χατζηκωνσταντίνου 1 > 2	Καραῖσκος - Καραῖσκου 5 > 6
Γύφτος 1 > 2	Καραῖσκου - Καραῖσκος 5 > 6
Δαδὰς 1 > 2	Καρακάνας 5 > 6
Δάρδας 15 > 20	Καρακοσμάς 5 > 6
Δάρδας ἢ Τσίμινης 15 > 20	Καρακώστας 5 > 6
Δεληβανές 5 > 7	Καραλάζος - Καραλάζου 5 > 6
Δεληγιάννης 5 > 7	Καραλάζου - Καραλάζος 5 > 6
Δέρβας 15 > 20	Καραλής 5 > 6
Δερβίσης 1 > 3	Καραμῆτσος 5 > 6
Δεσπότης ἢ Χριστίδης 1 > 3	Καραμούλας 5 > 6
Διακονιάραινας (διακονιάρινα) 5 > 9	Καραμούλας ἢ Κωνσταντούλας 5 > 6
Δούκας 1 > 4	Καραμπέρας - Καραμπέρης 5 > 6
Δράνοβος 15 > 20	Καραμπέρης - Καραμπέρας 5 > 6
Ζαμάνης 5 > 11	Καραμπής 5 > 6
Ζαμάνης ἢ Τοπτσής 5 > 11	Καρανάσιου - Καρανάσιος 5 > 6
Ζέπο (Ζεπο) 5 > 6	
Ζέρβας 5 > 6	

1. Τὰ ἐπώνυμα πού εἶναι κλεισμένα σέ παρένθεση εἶναι παρμένα τὰ ἔγγραφα-ἔντυπα, χωρίς νά γίνει ἀλλαγὴ στήν ὀρθογραφία.

- Καραναστάσης 5 > 6
 Καρανίκας 5 > 6
 Καρανικόλας 5 > 6
 Καρανταλής - Καραταλής 5 > 6
 Καραπατάκης ἢ Κιάνας 5 > 6
 Καραταλής - Καρανταλής 5 > 6
 Κατραντσιώτης - Καντραντζιώτης
 15 > 17
 Κατσαρός 5 > 6
 Κατσιάκης 5 > 10
 Καφές 5 > 12
 Κεραμάρης - Κιραμάρης 1 > 2
 Κεραμάρης - Κιραμάρης ἢ Σικλέτης
 1 > 2
 Κεραμόπουλος 1 > 2
 Κιραμάρης - Κεραμάρης 1 > 2
 Κόκας 5 > 6
 Κόκορας - Κόκουρας 5 > 13
 Κόκουρας - Κόκορας 5 > 13
 Κολοβός - Κουλουβός 5 > 6
 Κοντογιάννης 5 > 6
 Κοντογούλας - Κουντουγούλας 5 > 6
 Κοντομήσιος 5 > 6
 Κοντορέπανος 5 > 13
 Κοπατσάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσιάρης -
 Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης
 1 > 2
 Κοπατσιάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσάρης -
 Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης
 1 > 2
 Κουϊμτζής 1 > 2
 Κουλουβός - Κολοβός 5 > 6
 Κουντουγούλας - Κοντογούλας 5 > 6
 Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης - Καπα-
 τσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρ-
 ρης 1 > 2
 Κουπατσιάρης - Κουπατσάρης - Καπα-
 τσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρ-
 ρης 1 > 2
 Κούτσικος 5 > 6
 Κουτσοδήμος 5 > 6
 Κουτσός 5 > 6
 Κωνσταντσιώτης 15 > 17
 Λαδάς 1 > 2
 Λάμπας 5 > 14
 Λελέκης 5 > 13
 Λεμπεχοβίτης 15 > 16
 Λιάπης 5 > 8
 Λιούπας - Λούπας 5 > 12
 Λουβριώτης 15 > 17
 Λούπας - Λιούπας 5 > 12
 Λυκογεώργος 5 > 13
 Λυκομητρος 5 > 13
 Λυκοθόδωρος 5 > 13
 Μακρής 5 > 6
 Μακρογιάννης 5 > 6
 Μακρυγιάννης 5 > 6
 Μανίκας 5 > 11
 Μάρτης 5 > 10
 Μεγαγιάννης 5 > 6
 Μισιρλής 15 > 19
 Μιχαλάκας ἢ Μπουσμπούκης 5 > 6
 Μόκας 5 > 14
 Μουμπαράς - Μπουμπαράς - Μπομπαράς
 5 > 12
 Μουστάκας 5 > 6
 Μουστάκας ἢ Παπαγιάννης 5 > 6
 Μουτζούρης 5 > 6
 Μπάγκαβος - Μπάκαβος - Μπάκοβλος
 5 > 6
 Μπαζβανάς 1 > 2
 Μπάκαβος - Μπάγκαβος, Μπάκοβλος
 5 > 6
 Μπακαλάκης ἢ Ἀγγελίδης 1 > 2
 Μπάκοβλος - Μπάκαβος - Μπάγκαβος
 5 > 6
 Μπαλαμπάνης (Μπαλαμπάν) 5 > 6
 Μπαρμπαρούσης 5 > 6
 Μπαστής ἢ Ἀργυράκος 5 > 12
 Μπέης - Βέης 1 > 4
 Μπέλιος - Βέλιος - Μπέλος 5 > 6
 Μπέλος - Μπέλιος - Βέλιος 5 > 6

- Μπέμπτης 5 > 6
 Μπερεκετλής - Μπερικετλής - Μπερικι-
 τλής 5 > 9
 Μπερικετλής - Μπερεκετλής - Μπερικι-
 τλής 5 > 9
 Μπερικιτλής - Μπερεκετλής - Μπερικε-
 τλής 5 > 9
 Μπλατσιώτης - Πλασιώτης - Πλατσιώ-
 τής 15 > 17
 Μπογατζιώτης 15 > 17
 Μπογιατζής - Μπουγιατζής 1 > 2
 Μπογιατζιώτης 15 > 17
 Μπομπαράς - Μπουμπαράς - Μουμπα-
 ράς 5 > 12
 Μπόμπορας - Μπόμπορος 5 > 13
 Μπόμπορος - Μπόμπορας 5 > 13
 Μπουγιατζής - Μπουγιατζής 1 > 2
 Μπουμπαράς - Μπομπαράς - Μουμπα-
 ράς 5 > 12
 Μπούρδας - Βούρδας 5 > 7
 Μπυλιαρούσης 5 > 6
 Μυλωνάς 1 > 2
- Νακολίτσας ἢ Μηνάς 15 > 20
 Νάνος - Νάνου 5 > 6
 Νάνου - Νάνος 5 > 6
 Νταής 5 > 7
 Νταούλης 5 > 6
- Ξινός 5 > 7
- Παλαιός - Παλιός 5 > 7
 Παλαπάνης (Παλαπανι) 5 > 6
 Παλιός - Παλαιός 5 > 7
 Παπαγεωργίου 1 > 3
 Παπαγιαννάκης 1 > 3
 Παπαγιάννης (παπαγιανι) 1 > 3
 Παπαγιάννης ἢ Μουστάκας 1 > 3
 Παπαδημήτριος - Παπαδημητρίου 1 > 3
 Παπαδημητρίου - Παπαδημήτριος 1 > 3
 Παπαδιάς 1 > 3
 Παπαδούκας 1 > 3
- Παπαθεόδωρος 1 > 3
 Παπαθόδωρος - Παπαθόδωρους 1 > 3
 Παπαθόδωρους - Παπαθόδωρος 1 > 3
 Παπαθωμάς 1 > 3
 Παπαϊωάννης - Παπαϊωάννου 1 > 3
 Παπαϊωάννου - Παπαϊωάννης 1 > 3
 Παπακώστας 1 > 3
 Παπαλάμπρος 1 > 3
 Παπαμήλιος 1 > 3
 Παπαμιχαήλ 1 > 3
 Παπαμπάλτους 1 > 3
 Παπαπαράσχος - Παπαπαράσχου 1 > 3
 Παπαπαράσχου - Παπαπαράσχος 1 > 3
 Παπαπούλιος 1 > 3
 Παπαπούλιος ἢ Πουλιάδης 1 > 3
 Παπαπούλιου 1 > 3
 Παπὰς 1 > 3
 Παπὰς ἢ Μπόντης 1 > 3
 Παπασλιάρας 1 > 3
 Παπατριαντάφυλλος 1 > 3
 Παπαχρῆστος 1 > 3
 Παπουτσῆς 1 > 2
 Πασὰς - Πασιάς 1 > 4
 Πασιάς - Πασὰς 1 > 4
 Πηγαδάς 1 > 2
 Πλαζωμίτης 15 > 16
 Πλασιώτης - Πλατσιώτης - Μπλατσιώ-
 τής 15 > 17
 Πλατσιώτης - Πλασιώτης - Μπλατσιώ-
 τής 15 > 17
- Ραπτογιάννης - Ραφτογιάννης 1 > 2
 Ραφτογιάννης - Ραπτογιάννης 1 > 2
 Ραφτογιάννης ἢ Ἴκας 1 > 2
 Ροκὰς - Ρουκὰς 1 > 2
 Ρουκὰς > Ροκὰς 1 > 2
 Ρούσης 5 > 6
 Ρούσης ἢ Τιώνιας 5 > 6
 Ροῦσος ἢ Νικολάου 5 > 6
- Σαμαράς 1 > 2
 Σαμαρινιώτης 15 > 17

- Σαράτσης (Σαράτζη) 1 > 2
 Σαρμανιώτης 15 > 17
 Σερσέμης 5 > 7
 Σιανιώτης 15 > 17
 Σικλέτης ἢ Κεραμάρης 5 > 7
 Σιμιτζής - Σιμιτσής (σιμητζή) 1 > 2
 Σιμιτσής - Σιμιτζής (Σιμιτσή) 1 > 2
 Σιντουκάς 1 > 2
 Σκανδάλης 5 > 7
 Σκάφας (Ζκάφαν) 1 > 2
 Σκόρδος 5 > 12
 Σουλιώτης (Σουλιότι) 15 > 17
 Σοφολόγης - Σοφολόης 5 > 7
 Σπανογιώργος 5 > 6
 Στάχταρης - Σταχτάρης 5 > 10
 Σταχτάρης - Στάχταρης 5 > 10
 Στραβοκώστας 5 > 6
 Σχίλαρχος 1 > 2

 Ταβάκης - Ταμπάκης 1 > 2
 Ταμπάκης - Ταβάκης 1 > 2
 Τζαφέτας - Τζιαφέτας 5 > 9
 Τζέτζης (Τζέτζι) 5 > 6
 Τζιαφέτας - Τζαφέτας 5 > 9
 Τζικριτζής - Τζικριτσής - Τσικριτζής -
 Τσικριτσής 1 > 2
 Τζικριτσής - Τζικριτζής - Τσικριτζής -
 Τσικριτσής 1 > 2
 Τοπάλης (Τοπαλι) 5 > 6
 Τοπτζής - Τοπτσής (τουπτζι) 1 > 4
 Τοπτσής - Τοπτζής 1 > 4
 Τοπτσής ἢ Ζαμάνης 1 > 4
 Τοπτσής ἢ Τριανταφύλλου 1 > 4
 Τουφεξής (Τουφικτζι) 1 > 2
 Τουφεξής ἢ Ἀργυράκος 1 > 2
 Τράμπας 1 > 2
 Τσανάκας 5 > 7
 Τσέτσης 5 > 6
 Τσέτσης ἢ Πουλιάδης 5 > 6
 Τσικρίκας - Τσικρικιάς 1 > 2
 Τσικρικιάς - Τσικρίκας 1 > 2
 Τσικρίκης 5 > 11

 Τσικρίκης ἢ Κυριαζής 5 > 11
 Τσικριτζής - Τσικριτσής - Τζικριτζής -
 Τσικριτσής 1 > 2
 Τσικριτσής - Τσικριτζής - Τζικριτζής -
 Τζικριτσής 1 > 2
 Τσιρογιάννης (Τζιρογιάν) 5 > 13
 Τσίρος - Τσίρου 5 > 6
 Τσίρος ἢ Βασιλείου 5 > 6
 Τσίρος ἢ Τσιρόπουλος 5 > 6
 Τσίρου - Τσίρος 5 > 6
 Τσιρούλης 5 > 6
 Τσιρούλιας 5 > 6

 Φαρμακιώτης 15 > 17
 Φαρσαλιώτης 15 > 17
 Φαρσαρώτης 15 > 17
 Φέσας 1 > 2
 Φλώρος - Φλώρου 5 > 6
 Φλώρου - Φλώρος 5 > 6
 Φουρκιώτης 15 > 17
 Φτεριώτης 15 > 17

 Χαλίπης (Χαλιπ) 5 > 6
 Χαλκιάς 1 > 2
 Χασιώτης 15 > 17
 Χατζηγιάννης 1 > 3
 Χατζηδέλεκας - Χατζηλέλεκας 1 > 3
 Χατζηδημήτρης 1 > 3
 Χατζηκωνσταντής 1 > 3
 Χατζηκωνσταντίνου 1 > 3
 Χατζηκωνσταντίνου ἢ Γραμμυτικὸς
 1 > 3
 Χατζηκώστας 1 > 3
 Χατζηλέλεκας - Χατζηδέλεκας 1 > 3
 Χατζημίχος - Χατζημίχου 1 > 3
 Χατζημίχου - Χατζημίχος 1 > 3
 Χατζηνέγκουρας - Χατζηνίγκουρας
 1 > 3
 Χατζηνίγκουρας - Χατζηνέγκουρας
 1 > 3
 Χατζηνησιώτης (Χατζῆ Νησιώτα)
 1 > 3

Χατζής (Χατζι) 1 > 3	Χιοναδίτης - Χινοβίτης - Χιονουδίτης -
Χατζησαφάρικας - Χατζησιαφάρικας -	Χιονοδίτης (Χιοναδίτης) 15 > 16
Χατζηφαρίκας 1 > 3	Χιονουδίτης - Χινοβίτης - Χιοναδίτης -
Χατζησιαφάρικας - Χατζησαφάρικας -	Χιονοδίτης (Χιονουδήτης) 15 > 16
Χατζηφαρίκας 1 > 3	Χιονοδίτης - Χινοβίτης - Χιοναδίτης -
Χατζιστέργιος (Χατζιστεργίος) 1 > 3	Χιονοδίτης 15 > 16
Χατζηφαρίκας - Χατζησαφάρικας - Χα-	Χλιαράς 1 > 2
τζησιαφάρικας 1 > 3	Χόνδρος 5 > 6
Χατζηφαρμάκης 1 > 3	Χόντρος 5 > 6
Χατζόπουλος 1 > 3	Χοντρος 5 > 6
Χάχας 5 > 7	
Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιονουδίτης -	Ψεύστης - Ψεύτης 5 > 7
Χιονοδίτης 15 > 16	Ψεύτης - Ψεύστης 5 > 7
Χινοβίτης ἢ Γεωργίου 15 > 16	Ψώραβος 5 > 6

SURNAMES OF LOCAL, PROFESSIONAL, AND NICKNAME ORIGIN
FROM VLASTI (DISTRICT OF KOZANI, MACEDONIA)

By STAVROS KATSOULEAS

Summary

This article contains a collection of more than one thousand surnames from Vlasti, a small town at Kozani's district in Macedonia, which was the result of field research work including a detailed examination of published and unpublished linguistic material referred to Vlasti. The such uncovered abundant onomastic material was classified into categories referred to the recognisable meanings of the surnames.

After this classification each surname was examined etymologically and semantically to be shown that the origin of 316 of them was different place-names, professions or nicknames.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Ἀμάντου, Σύμμεικτα
- Ἀνδριώτη, Μορφολογία νεοελλ. ἐπωνύμων
- Νεοελληνικά ἐπώνυμα
- Βυζ. καὶ νεοελλ. ἐπώνυμα
- Ἐπώνυμα
- Andriotis, Metronymica*
- Familiennamen
- Βαγιακάκου, Ἐκκλησ. γλῶσσα*
- Ἀνθρωπωνύμια
- Βασδραβέλλη, Ἀρβανιτοκρατία*
- Ἀρχεῖον
- Γεωργιάδη, Μοσχόπολις*
Γεωργίου, Γέρμα
- Γριτσοπούλου, Βαπτιστικά*
- Δημητριάδου, Λεξικόν*
- Ζαφειρίου, Βαπτιστικά Σάμου*
- Θωμόπουλου, Συμιακά ἐπώνυμα*
- Georgakas, Ethnikon Γύφτος*
- Κατσουλέα, Προθετικὸ Α*

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κων. Ἀμάντου, Τοπωνυμικά σύμμεικτα, Γλωσσικά μελετήματα, Ἐν Ἀθήναις 1964, σ.σ. 81-97.*
- N. Π. Ἀνδριώτη, Συμβολὴ στὴ μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἐ(πιστημονικὴ) Ἐ(πετηρίς) Π(ανεπιστημίου) Θ(εσσαλονίκης) 6 (1950) 187-206.*
- N. Π. Ἀνδριώτη, Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἐπώνυμα ἀπὸ ρήματα. Ἑλληνικά 28 (1975) 394-400.*
- N. Π. Ἀνδριώτη, Τὰ Βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικά ἐπώνυμα. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 167-169.*
- N. Π. Ἀνδριώτη, Μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 202-203.*
- N. P. Andriotis, Die mittel- und neugriechischen Metronymica. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 192-199.*
- N. P. Andriotis, Zur Morfologie der mittel- und neugriechischen Familiennamen. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 170-176.*
- Δ. Βαγιακάκου, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα καὶ ἡ νεοελληνικὴ ὀνοματολογία. Ἀθηνᾶ 63 (1959) 195-245.*
- Δ. Βαγιακάκου, Σχεδιάσμα περὶ τῶν τοπωνυμικῶν καὶ ἀνθρωπωνυμικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι. Β'. Ἀνθρωπωνύμια. Ἀθηνᾶ 67 (1963-64) 145-369.*
- Ἰω. Βασδραβέλλη, Στὰ χρόνια τῆς Ἀρβανιτοκρατίας. Λαογραφία 12 (1938-43) 422-428.*
- Ἰω. Βασδραβέλλη, Τὸ ἀρχεῖον τῶν ἀδελφῶν Γραμματικοῦ. Μακεδονικά 4 (1955-60) 163-231.*
- Θεοφράστου Γεωργιάδη, Μοσχόπολις, Ἀθῆναι 1975.*
- Χρῖστ. Γεωργίου, Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα Γέρμα Καστοριᾶς, Θεσ/κη 1962.*
- Τάσ. Γριτσοπούλου, Βαπτιστικά ὀνόματα ἐκ Πελοποννήσου τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Λαογραφία 16 (1956) 337-374.*
- Μεν. Δημητριάδου, Λεξικὸν Ἑλληνο-Τουρκικόν, Τουρκο-Ἑλληνικόν, Ξάνθη 1962.*
- N. Ζαφειρίου, Κύρια (βαπτιστικά) ὀνόματα ἐν Σάμῳ. Ἀρχεῖον Σάμου 1 (1946) 90-111.*
- Ἰω. Θωμόπουλου, Τὰ Συμιακά ἐπώνυμα. Τὰ Συμιακά 3 (1977) 172-179.*
- Dem. Georgakas, Über das Ethnikon Γύφτος. Glotta 29 (1942) 156-161.*
- Στ. Γ. Κατσουλέα, Τὸ προθετικὸν «Α» εἰς τὰ Παρακαμβούνια γλωσσικὰ ἰδιώματα. Α' Συμπόσιο*

- Κεραμοπούλου, Κουτσόβλαχοι*
 — Ἄρχιερ. ἐπιστολή
Κολίτση, Ὄνόματα Κυπρίων
Κοντογιάννη, Καρχαγιάννης
Κουκουλέ, Οἰνουντιακά
 — Νεοελλ. ἐπίθετα
 — Βυζαντινὰ παρωνύμια
Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμίας
Κριαρᾶ, Παρωνύμια
 — Λεξικὸν
Λορεντζάτου, Κεφαλλήνων ὀνόματα
 — Τὰ παρατσούκλια
 — Παρωνύμια
Μενάρδου, Ὄνόματα Κυπρίων
Μηλιαράκη, Κίμωλος
Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος
Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα
Νικολαΐδου, Λεξικὸν
Parahagi, Aromîn
Σιγάλα, Συρίων βαπτιστικά
 — Ἐγγραφα Μακεδονικά
Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης
- Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου (Θεσ/κη 1977) 193-208.
 Ἄντ. Κεραμοπούλου, Τὶ εἶναι οἱ Κουτσόβλαχοι, Ἀθήναι 1939.
 Ἄντ. Κεραμοπούλου, Ἀρχιερατικὴ ἐπιστολὴ καὶ αἰ πρὸς τοὺς Σέρβους σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Μακεδονικά 3 (1953-55) 8-26.
 Ἄνδ. Κολίτση, Περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν ἐπωνύμων τῶν Κυπρίων, Ἀθήναι 1964.
 Παντ. Κοντογιάννη, Εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ οἴκου Καρχαγιάννη. Τεσσαρακονταετηρὶς Κόντου (1909) 188-198.
 Φ. Κουκουλέ, Οἰνουντιακά, Χανιά 1908.
 Φ. Κουκουλέ, Νεοελληνικῶν τινῶν ἐπιθέτων σημασία καὶ ὀρθογραφία. Ἀθηνᾶ 53 (1949) 202-225.
 Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινὰ τινὰ παρωνύμια. Ἐπετ. Φιλοσ. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν, περίοδος Β', τόμ. 4 (1953-54) 60-98.
 Δημ. Κρεκούκια, Τριφυλίων βαπτιστικά, ἐπωνυμίας, παρωνύμια, Ἐν Ἀθήναις 1955.
 Μαν. Κριαρᾶ, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικά παρωνύμια. Ἀθηνᾶ 44 (1932) 171-183.
 Ἐμμ. Κριαρᾶ, Λεξικὸν τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημώδους Γραμματείας.
 Π. Λορεντζάτου, Κεφαλλήνων ὀνόματα. Λαογραφία 2 (1910) 27-34.
 Π. Λορεντζάτου, Τὰ παρατσούκλια. Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλ. (1922) 111-117.
 Π. Λορεντζάτου, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικά παρωνύμια. Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1923) 40-71.
 Σίμ. Μενάρδου, Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν Κυπρίων. Ἀθηνᾶ 16 (1904) 257-294.
 Ἄντ. Μηλιαράκη, Κίμωλος. Δελτ. Ἰστ. Ἐθν. Ἐτ. 6 (1901) 1-48.
 Μ. Γ. Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Καρπάθου 2 (1934) 124-186.
 Ἀθαν. Χ. Μπούτουρα, Τὰ νεοελληνικά κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἐρμηνευόμενα, Ἐν Ἀθήναις 1912.
 Κων. Νικολαΐδου, Ἐτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς Κουτσόβλαχικῆς γλώσσης, Ἐν Ἀθήναις 1909.
 Takhe Parahagi, Dictionarul dialectului Aromîn (1963). Editura Academiei republicii populare Romîne.
 Ἄντ. Σιγάλα, Συρίων βαπτιστικά, παρωνύμια, ἐπώνυμα. Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1923) 160-209.
 Ἄντ. Σιγάλα, Πατριαρχικαὶ πράξεις, φερμάνια καὶ ἄλλα τινὰ ἔγγραφα. Μακεδονικά 1 (1940) 277-323.
 Κ. Σπανοῦ, Τὰ νεοελληνικά ἐπώνυμα στὴ Δεσκάτη. Μακεδονικά 12 (1972) 123-130.

Σταμνόπουλου, Βόλτες

Τσάρα, Ἡμερολόγιο

Τσικοιτσιῆ, Κρητ. ἐπώνυμα

Τσίρου, Βλάστη

Τριανταφυλλίδη, Νεοελλ. Γραμματική

Φιλήντα, Γραμματική

Χαβιαρά, Συμαϊκά

Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία

Χατζιδάκι, Ἀναλογικαὶ μεταβολαὶ

— Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι
Χούμη, Ὄνόματα Χίων

Ψάλτου, Θρακικὰ

Χ.Ι.Α.

Χ.Α.Α.

Γιάννη Σταμνόπουλου, Βόλτες ὀνοματολογικῆς, σειρά πρώτη, Ἀθήνα 1929.

Γιάννη Τσάρα, Τὸ ἀνέκδοτο ἡμερολόγιο τοῦ παπα-Νικόλα Κουκόλη ἀπ' τὸ Λιμπόχοβο τῆς Δυτ. Μακεδονίας (1817-1926). Μακεδονικά 8 (1968) 257-322.

Χρυσ. Τσικοιτσιῆ-Κατσανάκη, Κρητικὰ ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ τίτλων καὶ ἀξιωματῶν, Ἀθήνα 1981.

Ζήκου Τσίρου, Ἡ Βλάστη, τόμ. 1-3, Θεσ/κη 1964. Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς Δημοτικῆς). Ἀνατύπωση τῆς ἐκδόσεως τοῦ ΟΕΣΒ (1941). Μὲ διορθώσεις, Θεσ/κη 1978. Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ἰνστιτούτο Νεοελλ. Σπουδῶν. Ἰδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Μ. Φιλήντα, Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας 2, Ἀθήνα 1910.

Δημοσθ. Χαβιαρά, Συμαϊκὰ μητρῶα καὶ ἐπώνυμα. Τὰ Συμαϊκὰ 3 (1977) 165-171.

Γ. Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία (Die Zunamen bei den byzantinischen Chronisten, τόμ. 1-2, Landshut 1896-98). (Κρίσις) ΜΝΕ 2 (1907) 522-531.

Γ. Χατζιδάκι, Περὶ ἀναλογικῶν μεταβολῶν ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν. Ἐπιστ. Ἐπετ. 11 (1914-15) 3-18.

Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι 2 (1977). Ἀ. Χούμη, Τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα τῶν Χίων Καρδαμυλιτῶν. Δελτ. τῆς Ἱστ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος 3 (1889) 546-547.

Σταμ. Ψάλτου, Θρακικὰ ἢ μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς πόλεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Ἀθήναι 1905.

Χειρόγραφο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Χρησιμοποίησα τὰ παρακάτω χ.φ.: Ἀριθμ. 18: Ἀπ' τὸ Ζαγόρι Ἡπείρου. 533: Ἀπ' τῆ Στερεοελλαδίτικη Ἀράχοβα. 650: Ἀπ' τῆ Χαλκιδικῆ τῆς Μακεδονίας. 892: Ἀπ' τὸ Ἐηροβούνη Ἡπείρου. 1026: Ἀπ' τὸν Κολινδρό. 1081: Ἀπ' τῆ Βλάστη. 1107: Ἀπ' τὸ Ρέθυμνο.

Χειρόγραφο Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Χρησιμοποίησα τὰ χ.φ. 3353 καὶ 3479 ἀπ' τὸ Σισάνι τῆς Κοζάνης.